Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ

DLA OBSZARU LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA

„ZIEMIA ZAMOJSKA”

NA LATA 2014-2020

Sitno, styczeń 2019 r.

Spis treści

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA LGD ... 3
1. Forma prawna i nazwa Stowarzyszenia ... 3
2. Obszar ... 3
3. Potencjał LGD ... 4
3.1. Opis sposobu powstania i doświadczenie ... 4
3.2. Reprezentatywność LGD ... 5
3.3. Poziom decyzyjny – Rada ... 5
3.4. Zasady funkcjonowania LGD ... 6
Tabela 3. Podstawowe dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania LGD ... 6
ROZDZIAŁ II. PARYCYPACYJNY CHARAKTER LSR ... 6
ROZDZIAŁ III – DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI ... 11
1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup ... 11
2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym. ... 13
3. Opis rynku pracy ... 14
4. Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego. ... 16
5. Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk ... 17
6. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (innej niż spójność przestrzenna). ... 18
7. Opis zagospodarowania przestrzennego/układu osadniczego z uwzględnieniem planów odnowy miejscowości. ... 19
8. Krótki opis dziedzictwa kulturowego/zabytków ... 19
9. Krótka charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki, informacja dotycząca liczby gospodarstw agroturystycznych, wskaźnik Schneidera (intensywność ruchu turystycznego). 20
11. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego ... 21
ROZDZIAŁ IV. ANALIZA SWOT ... 22
ROZDZIAŁ V. CELE I WSKAŹNIKI ... 25
1. Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników ... 27
2. Przedstawienie celów strategii ... 33
3. Tabele wskaźników ... 38
ROZDZIAŁ VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU ... 45
ROZDZIAŁ VII. PLAN DZIAŁANIA ... 48
ROZDZIAŁ VIII. BUDŻET LSR ... 50
ROZDZIAŁ IX. PLAN KOMUNIKACJI ... 50
1. Główne cele działań komunikacyjnych wynikające z przeprowadzonej analizy potrzeb/problemów komunikacyjnych ... 50
2. Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu ... 51
3. Główni adresaci działań komunikacyjnych (grupy docelowe) ... 52
4. Zakładane wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych ... 52
5. Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu ... 52
6. Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji LSR ... 53
7. Całkowity budżet przewidziany na działania komunikacyjne ... 53
ROZDZIAŁ X. ZINTEGROWANIE ... 53
1. Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi/ strategiami ... 53
2. Integracja podmiotów różnych sektorów, zasobów oraz obszaru ... 56
ROZDZIAŁ XI. MONITORING I EWALUACJA ... 57
ROZDZIAŁ XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO ... 61
Spis tabel: ... 62
Wykaz wykorzystanej literatury: ... 62
Załączniki do LSR: ... 63

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA LGD

1. Forma prawna i nazwa Stowarzyszenia

Stowarzyszenie **Lokalna Grupa Działania Ziemia Zamojska** powstało w 2008 r., jako porozumienie trzech sektorów: publicznego, społecznego oraz gospodarczego w formie Stowarzyszenia na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach i ustawy z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W dniu 21.08.2008 r., zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym pod numerem **0000311520**. Nadzór nad Stowarzyszeniem sprawuje Marszałek Województwa Lubelskiego. Stowarzyszenie swym oddziaływaniem obejmuje teren 9 gmin powiatu zamojskiego: Grabowiec, Komarów Osada, Łabunie, Miączyn, Nielisz, Stary Zamość, Sitno, Skierbieszów i Sułów. Struktura Stowarzyszenia przedstawia się następująco:
- Walne Zebranie Członków,
- Zarząd Stowarzyszenia,
- Komisja Rewizyjna,
- Rada – organ decyzyjny w sprawie wyboru operacji realizowanych w ramach LSR.

2. Obszar

Tabela 1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD Ziemia Zamojska.

Lp.	Województwo	Powiat	Gmina	TERYT	Rodzaj gminy	Powierzchnia w km ^{2}	Liczba ludności na dzień 31.12.2013.
1.	lubelskie	zamojski	GRABOWIEC	0620022	gmina wiejska	128	4289
2.	lubelskie	zamojski	KOMARÓW OSADA	0620032	gmina wiejska	124	5323
3.	lubelskie	zamojski	ŁABUNIE	0620052	gmina wiejska	87	6295
4.	lubelskie	zamojski	MIĄCZYN	0620062	gmina wiejska	156	6082

5.	lubelskie	zamojski	NIELISZ	0620072	gmina wiejska	113	5723
6.	lubelskie	zamojski	SITNO	0620092	gmina wiejska	112	6855
7.	lubelskie	zamojski	SKIERBIESZÓW	0620102	gmina wiejska	139	5367
8.	lubelskie	zamojski	STARY ZAMOŚĆ	0620112	gmina wiejska	98	5322
9.	lubelskie	zamojski	SUŁÓW	0620122	gmina wiejska	93	4765
RAZEM						**1 050**	**50 021**

3. Potencjał LGD

3.1. Opis **sposobu powstania i doświadczenie**

Historia powstania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska" sięga listopada 2007 r. Podczas spotkania, którego inicjatorami były Gmina Skierbieszów oraz grupa podmiotów zainteresowanych utworzeniem Lokalnej Grupy Działania, zawiązała się grupa inicjatywna na rzecz utworzenia partnerstwa opartego na podejściu Leader. Określono zasięg terytorialny LGD na obszarze gmin: Grabowiec, Komarów-Osada, Łabunie, Miączyn, Sitno, Skierbieszów i Stary Zamość. W dniu 14.01.2008 r. podczas zebrania założycielskiego w pełni ukształtowany został skład Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska". Ustalono również reprezentację poszczególnych organów LGD, ustalono kierunki działań oraz podjęto prace nad stworzeniem Lokalnej Strategii Rozwoju dla LGD „Ziemia Zamojska". Celem postania LGD była chęć podejmowania działań wpływających na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, sprawniejsze wykorzystanie potencjału rozwojowego terenów wiejskich, poprawę ich konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej przez mieszkańców tych oraz potencjalnych przedsiębiorców, a także aktywizację oraz współpracę lokalnych środowisk. W dniu 27 maja 2009 r., w Lublinie została zawarta umowa o Warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju nr UM03-6933-UM0300007/09, pomiędzy Samorządem Województwa Lubelskiego a Stowarzyszeniem LGD Ziemia Zamojska na kwotę: 4 752 868,00 zł (wdrażanie lokalnych strategii rozwoju), 122 919,00 zł (projekty współpracy) i 1 188 217,00 zł (funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja).

W ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, ogłoszono 12 konkursów w ramach czterech działań osi 4 Leader. W odpowiedzi na nie wpłynęło 116 wniosków z czego 93 wnioski uzyskały dofinansowanie:

- działanie Odnowa i rozwój wsi – zrealizowano 20 projektów na kwotę **2 918 418,93 zł**,
- działanie Małe projekty – zrealizowano 67 projektów na kwotę **1104192,71 zł,**
- działanie Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – zrealizowano 5 projektów na kwotę **419 313,00 zł,**
- działanie Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw – zrealizowano 1 projekt na kwotę **81 900,50 zł.**

Beneficjenci zrealizowali zakładane operacje na łączną kwotę **4 523 825,14 zł**, co daje ponad 95,18% realizacji budżetu LSR.

W czerwcu 2015 r. do Stowarzyszenia LGD „Ziemia Zamojska" przystąpiły 2 nowe gminy: Nielisz i Sułów, które w okresie programowania 2007-2013 były członkami Lokalnej Grupy Działania „Dolina Wieprza i Poru". W związku z członkowstwem w innym LGD oraz realizacją operacji w ramach PROW 2007-2013 obie te gminy posiadają doświadczenie związane z realizacją projektów finansowanych ze środków zewnętrznych. Gmina Nielisz w ramach działania Odnowa i rozwój wsi zrealizowała 2 projekty na łączną kwotę dofinansowania **705 559,00 zł.,** oraz 5 projektów w ramach działania Małe projekty w kwocie dofinansowania **127 528,37 zł.** Natomiast Gmina Sułów w działaniu Odnowa i rozwój wsi otrzymała dofinansowanie w wysokości **658 217,30 zł.,** realizując 4 projekty. W ramach działania Małe projekty dofinansowanie uzyskały 2 projekty na kwotę

39 050,25 zł. Obecnie, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska" jest organizacją działająca na terenie 9 gmin powiatu zamojskiego.

3.2. Reprezentatywność LGD

W grudniu 2015 roku Stowarzyszenie składało się z 80 członków. W styczniu 2019 roku Stowarzyszenie składa się z 65 członków. Jego skład tworzą przedstawiciele instytucji publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców. LGD Ziemia Zamojska jest podmiotem dynamicznym, który od momentu powstania stale się rozwija, dostosowując się do specyfiki lokalnej.

3.3. Poziom decyzyjny – Rada

Rada jest organem decyzyjnym, która działa na podstawie § 33-35 Statutu Stowarzyszenia oraz Regulaminu Rady. Regulamin określa wewnętrzną organizację i tryb pracy Rady. Zadaniem Rady jest ocena i wybór operacji oraz ustalenie kwot wsparcia. Członkowie Rady wybierani są spośród członków LGD. Regulamin Rady przedstawia wymogi jakie powinien spełniać członek Rady, określa obowiązki uczestnictwa w posiedzeniach Rady oraz udziału w szkoleniach związanych z podnoszeniem wiedzy w zakresie oceny wniosków.

Rada jest organem odpowiedzialnym za wybór operacji zgodnych ze strategią. W jej skład wchodzą przedstawiciele władz publicznych, lokalnych partnerów społecznych i gospodarczych oraz mieszkańców, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani władze publiczne ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49 % praw głosu, zgodnie z art. 32 ust 2 lit b rozporządzenia 1303/2013.

W celu wykluczenia wątpliwości, co do jakości oceny jak i przebiegu procesu wyboru i oceny, członkowie Rady pracują w oparciu o „Procedurę wyboru i oceny operacji w ramach LSR przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska" przyjętą przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Wspomniana procedura określa szczegółowo etapy oceny wniosku od momentu złożenia go w trakcie naboru do czasu wyboru przez członków Rady oraz przekazania go do SW. Dokument ten określa m.in. zasady: bezstronności członków Rady, zachowania parytetu określonego w art. 34 lit. b rozporządzenia 1303/2013, dokonywania wyboru operacji oraz ustalania kwot wsparcia, oceny zgodności z LSR oraz oceny z lokalnymi kryteriami wyboru, głosowania i podejmowania uchwał oraz możliwości wnoszenia protestu.

Procedura wyboru i oceny operacji w ramach LSR przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska jest udostępniona na stronie internetowej Stowarzyszenia oraz znajduje się do wglądu w siedzibie biura LGD Ziemia Zamojska. Skład Rady przedstawia poniższa Tabela.

Tabela 2. Skład Rady LGD Ziemia Zamojska

Lp	Imię i nazwisko	Funkcja	Sektor	Gmina	Nazwa reprezentowanej instytucji
1	Agnieszka Piela	Przewodniczący Rady	Społeczny/ mieszkaniec	Łabunie	-
2	Teresa Twardziszewska	Zastępca Przewodniczącego	Społeczny	Sitno	Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Gminy Sitno i okolic C.L
3	Elżbieta Czarny	członek	Publiczny	Stary Zamość	Gminna Biblioteka Publiczna w Starym Zamościu
4	Cyc Zdzisława	członek	Gospodarczy	Komarów Osada	-
5	Mariusz Poźniak	członek	Gospodarczy	Sułów	-
6	Ryszard Borowski	członek	Publiczny	Miączyn	Gmina Miączyn
7	Anna Głąb	członek	Społeczny/	Nielisz	-

			mieszkaniec		
8	Krzysztof Paszko	członek	Społeczny/ mieszkaniec	Skierbieszów	-
9	Tomasz Nowaczewski	członek	Gospodarczy	Grabowiec	-

3.4. Zasady funkcjonowania LGD

Właściwą realizację zadań Stowarzyszenia zapewnia Biuro LGD. Wszystkie osoby zatrudnione w Stowarzyszeniu (5 osób) posiadają odpowiednie wykształcenie, kwalifikacje oraz niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentu jakim jest Lokalna Strategia Rozwoju. Każdy z pracowników posiada kilkuletnie doświadczenie zawodowe związane z wdrażaniem projektów realizowanych w ramach PROW 2007-2013. Informacja na temat wiedzy i doświadczenia pracowników biura stanowi zał. nr 16 do wniosku.

Podstawowym dokumentem wewnętrznym regulującym najważniejsze kwestie funkcjonowania LGD jest Statut Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska". Wspomniany dokument jest uchwalany bądź też zmieniany przez Walne Zebranie Członków, przy czym wymagana jest kwalifikowana większość głosów 2/3 przy obecności przynajmniej połowy członków uprawnionych do głosowania.

Zarząd, Komisja Rewizyjna oraz Rada posiadają własne Regulaminy, na podstawie których działają. Zarząd Stowarzyszenia przygotowuje projekty poszczególnych regulaminów, które następnie zatwierdzane są przez Walne Zebranie Członków.

Biuro Stowarzyszenia funkcjonuje w oparciu o Regulamin Biura, który jest przyjmowany oraz zmieniany przez Zarząd.

Tabela 3. Podstawowe dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania LGD

Lp	Rodzaj dokumentu	Regulowane kwestie
1.	Statut Stowarzyszenia	Uregulowania prawne, cele i formy działania Stowarzyszenia, prawa i obowiązki członków Stowarzyszenia, określa władze Stowarzyszenia i kompetencje Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia, Zarządu Stowarzyszenia, Komisji rewizyjnej i Rady), zasady nabywania i utraty członkostwa w LGD oraz jej organach.
2.	Regulamin Zarządu	Kompetencje zarządu, liczebność oraz skład Zarządu, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Zarządu, zasady reprezentowania Stowarzyszenia na zewnątrz oraz zaciągania zobowiązań, zasady protokołowania posiedzeń.
3.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	Zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji, kompetencje Komisji Rewizyjnej, zasady prowadzenia działań kontrolnych, zasady protokołowania posiedzeń.
4.	Regulamin Rady	Określa organizację i wewnętrzny tryb prac Rady, określa skład osobowy Rady, zasady przygotowania i zwoływania posiedzeń Rady, zasady dotyczące wyłączenia z oceny operacji (rejestr interesów), zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji – głosowanie, zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego, zasady dotyczące protestu.
5.	Regulamin Biura	Zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, opis stanowisk pracy z określeniem wymagań koniecznych i pożądanych, uprawnienia kierownika biura, instrukcja kancelaryjna, polityka bezpieczeństwa i ochrony danych osobowych oraz opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa.

ROZDZIAŁ II. PARYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Partycypacyjny charakter Lokalnej Strategii Działania jest kluczową jej cechą, w myśl założeń rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS) ma on bowiem być gwarantem rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego, a zatem stanowi o najbardziej długofalowych jej efektach. W dokumencie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju „Zasady realizacji

instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce" czytamy, że „RLKS powinno wykształcać w społecznościach i lokalnych samorządach umiejętności porozumiewania się, wyrażania swoich opinii, ale także współodpowiedzialności za swój własny rozwój. Ta zdolność byłaby w istocie jednym z najważniejszych, długofalowych rezultatów RLKS". Można przyjąć założenie, że wobec uzupełniającego charakteru LSR w stosunku do strategicznych, prorozwojowych działań samorządów to właśnie trwałe zaangażowanie mieszkańców oraz wykształcenie nawyku współpracy mieszkańców (indywidualnie bądź poprzez organizacje społeczne), samorządów i lokalnego biznesu w realizacji działań dla wspólnego dobra stanowią największą, choć niematerialną, korzyść z realizacji LSR w duchu partycypacji trzech sektorów, ze szczególnym uwzględnieniem sektora społecznego.

Dotychczasowa praktyka wskazuje na niezbyt dużą aktywność lokalnej społeczności we współtworzeniu Lokalnej Strategii Rozwoju i potrzebę inspiracji ze strony sektora instytucjonalnego (zwłaszcza władz samorządowych). Jest to zresztą tendencja ogólnopolska, której źródeł upatrywać można zarówno w historii i przyzwyczajeniu mieszkańców do władzy decydującej o większość aspektów życia społecznego, jak i w dominującej współcześnie optyce, w myśl której najważniejsze są sprawy indywidualne, zaś interes wspólny i działania na jego rzecz są postrzegane jako marginalne przez zdecydowaną większość Polaków.

W ramach prac nad koncepcją nowej Lokalnej Strategii Rozwoju, która będzie realizowana na terenie LGD „Ziemia Zamojska" w latach 2016-2023 zastosowano szereg działań aktywizujących i zachęcających do dyskusji przedstawicieli sektora społecznego i mieszkańców gmin wchodzących w skład partnerstwa. W ten sposób umożliwiono mieszkańcom wpływ na kształt rodzącej się Strategii na wszystkich etapach opracowywania strategii.

Zgodnie z zaleceniami zawartymi w Poradniku dla LGD na każdym z kluczowych etapów prac nad opracowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Ziemia Zamojska" dokładała wszelkich starań aby zapewnić odpowiedni poziom partycypacji społecznej. Uspołecznienie strategii pozwoli na jej efektywne wdrażanie, a jednocześnie wysoką akceptowalność dla podejmowanych w ramach niej działań.

Proces partycypacyjnego opracowywania poszczególnych elementów został zrealizowany w następujący sposób:

1. Etap diagnozy i analiza SWOT. Etap ten polegał na analizie stanu istniejącego w oparciu o statystyczne dane ilościowe pozyskane samodzielnie przez LGD z informacji udostępnianych przez różnego rodzaju instytucje m.in. Urząd Statystyczny – Bank Danych Lokalnych, Powiatowy Urząd Pracy, Urzędy Gmin wchodzących obszarowo w skład LGD. Na podstawie zebranych danych ilościowych z obszaru partnerstwa opracowano m.in. analizy: **Identyfikacja potrzeb i oczekiwań mieszkańców, Identyfikacja grup defaworyzowanych, Potrzeby mieszkańców obszaru działania LGD ZZ.** Ponadto do etapu diagnozy wykorzystano **Raport z ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska" na lata 2009-2014.**

Dodatkowo w tym etapie metody partycypacyjne potwierdziły i uszczegółowiły w sposób ilościowy i jakościowy diagnozę obszaru oraz pozwoliły na opracowanie szczegółowej analizy obszaru. W ramach partycypacyjnych metod diagnozy i analizy SWOT zastosowano:

- **badania ankietowe** skierowane do jst i podległych im instytucji, radnych, sołtysów gmin wchodzących w skład LGD, przedsiębiorców, mieszkańców, OPSów i instytucji kultury. Dzięki tej metodzie w sposób szybki i mało kosztowny zebrano opinie szerokiej grupy osób i opracowano szczegółową analizę posiadanych zasobów. Model tradycyjny wynika z konieczności wyeliminowania ograniczenia polegającego na konieczności posiadania dostępu do Internetu, który jest szczególnie widoczny wśród osób starszych. Z ankiet wyłoniła się lista spraw, które mieszkańcy uważają za warte realizacji i szczególnie istotne z perspektywy ich jakości życia. Są to kwestie ogólne jak szeroko pojęta promocja regionu, produktów regionalnych czy zagospodarowanie terenu ze środków, będących w dyspozycji LGD, ale nierzadko bardzo konkretne propozycje szczegółowych działań, wśród których powtarzały się między innymi: tworzenie integracyjnych miejsc spotkań, w tym: doposażenie świetlic wiejskich, budowa placów zabaw, budowa siłowni zewnętrznych, oznakowanie turystycznych szlaków rowerowych, pieszych, spacerowych i historycznych, wsparcie dla kół gospodyń wiejskich i innych nieformalnych grup aktywnych mieszkańców, organizacja szkoleń i warsztatów rękodzieła oraz szkoleń specjalistycznych, organizacja wycieczek studyjnych. Przeprowadzone badania oraz wnioski z diagnozy ilościowej określiły grupy docelowe LSR, do których kierowane będą działania LGD (wyłonione grupy to m.in. mieszkańcy obszaru, rolnicy, dzieci i młodzież obszaru, przedsiębiorcy, lokalni liderzy, organizacje pozarządowe, grupy defaworyzowane, turyści) ponadto zarysowany został wstępne obszary interwencji, które przyniosą najlepsze rezultaty w oddziaływaniu na tą grupę.

- **zogniskowany wywiad grupowy** - dzięki tej metodzie możliwa była pogłębiona dyskusja na temat grup defaworyzowanych. Pozwoliło to na pozyskanie istotnych informacji na temat tego, jakie trudności i problemy są szczególnie istotne w tym obszarze. Dzięki zastosowaniu tej metody wśród osób mających bezpośrednią styczność z osobami defaworyzowanymi (pracownicy GOPS) doprecyzowano i uszczegółowiono grupy defaworyzowane LSR (kobiety z obszarów wiejskich, osoby posiadające małe niewyspecjalizowane gospodarstwa rolne, osoby do 30 roku życia, osoby długotrwale bezrobotne, osoby powyżej 45 roku życia). Określono również analizę SWOT w tym obszarze LSR oraz obszary interwencji, które przyniosą najlepsze rezultaty w oddziaływaniu na tą grupę.
- **spotkanie otwarte** – w którym wzięły udział: organizacje pozarządowe, lokalni liderzy, kościoły, przedstawiciele jst i podległe im instytucje, przedsiębiorcy, rolnicy i mieszkańcy. Podczas tych spotkań uczestnicy zrealizowali kolejny krok diagnozy lokalnej, czyli analizę SWOT, określali potencjał obszaru, szanse rozwojowe jakie przed nimi stoją oraz definiowali trudności wewnętrzne jako zagrożenia, które należy brać pod uwagę podczas wdrażania LSR. Rezultatem spotkania było ostateczne opracowanie analizy SWOT na bazie najczęściej definiowanych elementów.
- **konsultacje internetowe** skierowane do wszystkich osób i podmiotów zamieszkujących lub prowadzących swoją działalność na obszarze LGD. Ankieta internetowa stanowiła istotny element podsumowujący poprzednie etapy prac pod względem ich poprawności i jednocześnie zapewniła wszystkim zainteresowanym bezpośredni wpływ na kształt dokumentu poprzez kartę uwag. Wszystkie uwagi, które napłynęły do LGD „Ziemia Zamojska" podczas konsultacji były rozpatrywane pod kątem ich celowości i zasadności. Wnioski zasadne merytorycznie zostały uwzględnione poprzez wprowadzenie odpowiednich korekt w dokumencie.

Informacje na temat organizowanych spotkań były szeroko upowszechniane wśród społeczności lokalnej. Każde spotkanie poprzedzone było ogłoszeniami, zamieszczanymi na lokalnych tablicach ogłoszeń, stronie internetowej LGD, informacją na profilu „fb" LGD „Ziemia Zamojska", informacjami w prasie lokalnej, bezpośrednich informacjach telefonicznych przekazywanych do różnych instytucji i podmiotów oraz lokalnych liderów.
Rezultatem tego etapu jest precyzyjna jakościowa i ilościowa diagnoza obszaru LSR oraz analiza SWOT. Szeroka partycypacja społeczna pozwoliła na określenie grup defaworyzowanych i jednocześnie zapewniała ich udział w prowadzonych spotkaniach konsultacjach. Wnioski z przeprowadzonych spotkań zawarte są w rozdziałach Diagnoza i Analiza SWOT

2. Etap określania celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania.

Etap ten polegał na zdefiniowaniu przez społeczność lokalną celów i wskaźników dla obszaru LSR oraz opracowaniu planu działania na podstawie podsumowania z diagnozy obszaru jak również analizy SWOT sporządzonej w trakcie I Etapu.
W ramach partycypacyjnych metod w trakcie opracowywania tego etapu zastosowano:
- **warsztaty dialogu społecznego** animujące partycypację obywatelską na poziomie formułowania celów i wskaźników LSR. Przeprowadzone warsztaty poprzedzone były przedstawieniem grupom biorącym udział w spotkaniach lokalnej diagnozy oraz analizy SWOT. Warsztaty obejmowały spotkanie z organizacjami pozarządowymi, lokalnymi liderami, kościołami, związkami wyznaniowymi, przedsiębiorcami i mieszkańcami. Uczestnicy warsztatów pracowali w grupach, a następnie poddawali ocenie wypracowane przez poszczególne zespoły wnioski. Rezultatem warsztatów było wstępne opracowanie celów ogólnych i szczegółowych LSR.
- **zogniskowany wywiad grupowy** - dzięki tej metodzie możliwa była pogłębiona dyskusja na temat zdefiniowanych w trakcie poprzednich warsztatów celów i wskaźników LSR oraz zaproponowanego modelu planu działania. Wywiad pogłębiony został przeprowadzony z lokalnymi liderami jst oraz NGO. Takie podejście pozwoliło na doprecyzowanie zapisów LSR, tak aby zdefiniowane do osiągnięcia cele zaspakajały w sposób istotny potrzeby obszaru i mieszkańców, a jednocześnie były konkretne i realne do osiągnięcia w horyzoncie okresu wdrażania LSR.
- **spotkanie otwarte** - w którym wzięły udział: organizacje pozarządowe, lokalni liderzy, kościoły, przedstawiciele jst i podległe im instytucje, przedsiębiorcy, rolnicy. Podczas tych spotkań uczestnicy poddali ostatecznej ocenie oraz zatwierdzeniu przedstawionych im do osiągnięcia cele i wskaźniki LSR oraz opracowany plan wdrażania LSR. Jednocześnie został przeprowadzony wstępny podział budżetu LSR w odniesieniu do założonych celów.

- **konsultacje internetowe** skierowane do wszystkich osób i podmiotów zamieszkujących lub prowadzących swoją działalność na obszarze LGD. Na stronie internetowej LGD została zawieszona propozycja celów i wskaźników LSR wraz z kartą uwag, na bazie której wszyscy zainteresowani mogli wnosić uwagi do przedstawionego im projektu. Wszystkie uwagi, które napłynęły do LGD „Ziemia Zamojska" podczas konsultacji były rozpatrywane pod kątem ich celowości i zasadności. Wnioski zasadne merytorycznie zostały uwzględnione poprzez wprowadzenie odpowiednich korekt w dokumencie.

Podobnie jak na poprzednim etapie prac informacje na temat organizowanych spotkań były szeroko upowszechniane. Wnioski z przeprowadzonych spotkań zawarte są w rozdziałach Cele i wskaźniki oraz Plan działania. Odpowiednie zróżnicowanie zastosowanych metod zapewniło z jednej strony szeroki udział w pracach nad tym etapem grup defaworyzowanych dzięki czemu zostały wypracowane cele i wskaźniki szczególnie istotne dla tej grupy społecznej pod kątem minimalizowania barier z jakimi spotykają się w odniesieniu do rynku pracy czy też innych obszarów defaworyzacji. Z drugiej zaś strony aby urzeczywistnić i urealnić zarówno planowane do osiągnięcia cele i wskaźniki poddano je szczegółowej analizie z lokalnymi liderami życia samorządowego, społecznego i gospodarczego. Dzięki temu wypracowano kompromisowe rozwiązania, które będą akceptowalne przez szeroko rozumianą społeczność lokalną i jednocześnie uwzględniają szczególne potrzeby grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

3. Etap opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru. Świadomość i wiedza społeczności lokalnej na temat możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych jest coraz większa. Dzięki temu proces partycypacyjnego uzgadniania zasad wyboru operacji jak i kryteriów wyboru cieszył się dużym zainteresowaniem wśród osób i podmiotów, które zamierzają ubiegać się o te środki. Pozytywny wpływ na proces opracowywania tego etapu miał również szerokie zaangażowanie społeczności lokalnej w trakcie opracowywania poprzednich elementów. Utożsamianie się poszczególnych grup, w tym osób defaworyzowanych z rezultatami wcześniejszych etapów zachęcał ich do chęci zabrania głosu, „posiadania bezpośredniego wpływu" na tym etapie opracowywania strategii.
W ramach tego etapu zastosowano następujące metody partycypacyjne:
- **spotkanie otwarte** – w którym wzięły udział: organizacje pozarządowe, lokalni liderzy, kościoły, przedstawiciele jst i podległe im instytucje, przedsiębiorcy i rolnicy. Podczas tych spotkań uczestnicy zaproponowali wstępny model wyłaniania projektów do realizacji oraz kryteriów wyboru operacji, wysokości dofinansowania.
- **warsztaty dialogu społecznego** - w którym wzięły udział: organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy. Spotkanie służyło wymianie informacji w zakresie doświadczeń podmiotów dotyczących ubiegania się o środki w ramach poprzedniego okresu programowania oraz wspólnemu poszukiwaniu rozwiązań, które powinny znaleźć odzwierciedlenie w zasadach wyboru projektów oraz kryteriów oceny w latach 2014-2020. W trakcie warsztatów zaproponowany został również model wsparcia grup defaworyzowanych poprzez uwzględnienie ich w lokalnych kryteriach wyboru. Rezultatem warsztatów było również opracowanie wstępnych założeń do procedury oceny i wyboru operacji w ramach LSR oraz procedury i wyboru grantobiorców.
- **zogniskowany wywiad grupowy z wybranymi członkami „Rady"** przeprowadzającymi ocenę wniosków w poprzednim okresie programowania. Dzięki tej metodzie możliwa była pogłębiona dyskusja na temat zaproponowanych na lata 2014-2020 procedur oceny i wyboru operacji. Takie podejście pozwoliło na doprecyzowanie zapisów w taki sposób aby przeprowadzenie oceny było transparentne i zachowywało wysokie standardy etyczne. Jednocześnie poddano ocenie kryteria wyboru pod katem ich jasności i precyzyjności z perspektywy osób oceniających jak również wnioskodawców. Jednym z istotnych kryteriów, na który członkowie rady zwrócili uwagę było m.in. doradztwo w biurze LGD, określenie definicji innowacyjności, premiowanie wnioskodawców z większym zagazowaniem środków własnych niż min. określone w programie. Członkowie rady poddali tez ocenie wysokość pomocy jaka powinna być przyznawana poszczególnym beneficjentom.
- **badania ankietą internetową** – skierowana do wszystkich osób i podmiotów zamieszkujących lub prowadzących swoja działalność na obszarze LGD. Ankieta internetowa oparta na karcie uwag pozwoliła na pozyskanie ostatecznej oceny zaproponowanego modelu wyboru operacji oraz kryteriów ich wyboru. Wszystkie uwagi, które napłynęły do LGD „Ziemia Zamojska" podczas konsultacji były rozpatrywane pod kątem ich celowości i zasadności. Wnioski zasadne merytorycznie zostały uwzględnione poprzez wprowadzenie odpowiednich korekt w dokumencie.

Podobnie jak na poprzednim etapie prac informacje na temat organizowanych spotkań były szeroko upowszechniane. Wnioski z przeprowadzonych spotkań zawarte są w rozdziale VI. Odpowiednie zróżnicowanie zastosowanych metod zapewniło z jednej strony szeroki udział w pracach nad tym etapem grup defaworyzowanych dzięki czemu np. w kryteriach wyboru zastosowano instrumenty aktywizujące tą grupę społeczną na lokalnym rynku pracy i zwiększające uwagę społeczną na ten problem. Z drugiej zaś strony zapewniono odpowiedni poziom profesjonalizmu i merytoryki tego etapu bazując na wiedzy i doświadczeniach osób biorących udział w poprzednim okresie programowania. Sformułowane procedury i kryteria zapewniają LGD konkretne metody wsparcia członków społeczności zagrożonych wykluczeniem społecznym.

4. Etap opracowania zasad monitorowania i ewaluacji.

Świadomość społeczności lokalnej w zakresie zasad wdrażania na obszarze LSR jest mocno zróżnicowana podobnie jak przekonanie czy wypracowane do osiągnięcia cele będą realizowane. Dlatego też w etapie tym pracowano zarówno ze „sceptykami" zmian jak również liderami społeczności lokalnej. Taki model działania pozwolił na opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji, które w sposób precyzyjny pokazywać będą postęp wdrażania LSR i jednocześnie pozwolą na ewentualne podjęcie działań korygujących jeżeli okaże się, że podjęte działania w sposób istotny nie zmieniają sytuacji grup defaworyzowanych,. Odpowiednia systematyczność działań zapewni możliwość łatwej i precyzyjnej oceny efektów wdrażania LSR.

- **Warsztaty dialogu społecznego** w którym wzięły udział: organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy i mieszkańcy. Spotkanie służyło wymianie informacji w zakresie doświadczeń podmiotów realizujących projekty w ramach poprzedniego okresu programowania oraz wspólnemu określeniu metod monitorowania w ramach LSR na lata 2014-2020. Warsztaty pozwoliły na określenie co będzie przedmiotem monitoringu, podmiotu który będzie odpowiedzialny za proces monitorowania oraz ocenę monitoringu.
- **Kawiarenka obywatelska** z lokalnymi liderami społecznymi w celu wypracowania kreatywnych pomysłów dotyczących zagadnień związanych z opracowaniem zasad oceny postępu wdrażania LSR oraz podejmowania działań korygujących – procedury aktualizacji LSR.
- **Zogniskowany wywiad grupowy** z wybranymi przedstawicielami obszaru LGD, którzy w sposób aktywny uczestniczyli we wdrażaniu poprzedniego okresu programowania LEADER. Dzięki tej metodzie możliwa była pogłębiona dyskusja na temat zaproponowanych na lata 2014-2020 zasad monitoringu i ewaluacji z jednoczesnym uwzględnieniem doświadczeń własnych beneficjentów pod katem efektywności podejmowanych działań
- **Grupa robocza** z oddelegowanymi przedstawicielami jst i NGO którzy odpowiadać będą za proces wdrażania i monitorowania postępu LSR na terenie reprezentowanej gminy. Rezultatem działań grupy było określenie metod badawczych które będą stosowane w procesie ewaluacji LSR.
- **Badania ankietą internetową** – skierowana do wszystkich osób i podmiotów zamieszkujących lub prowadzących swoja działalność na obszarze LGD. Ankieta internetowa oparta na karcie uwag pozwoliła na pozyskanie ostatecznej oceny procedury aktualizacji LSR. Wszystkie uwagi, które napłynęły do LGD „Ziemia Zamojska" podczas konsultacji były rozpatrywane pod kątem ich celowości i zasadności. Wnioski zasadne merytorycznie zostały uwzględnione poprzez wprowadzenie odpowiednich korekt w dokumencie.

Podobnie jak na poprzednim etapie prac informacje na temat organizowanych spotkań były szeroko upowszechniane. Wnioski z przeprowadzonych spotkań zawarte są w rozdziałach XI LSR. Zaproponowane zasady monitorowania uwzględniają konieczność stałego, skoordynowanego czuwania nad procesem postępu wdrażania LSR i weryfikacji czy podejmowana działania są skuteczne i uwzględniają w sposób znaczący interesy grup defaworyzowanych. Ma to szczególne znaczenie z perspektywy oceny skuteczności przeciwdziałania dalszej marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze względu na swoja sytuację na rynku pracy, status materialny itp. Aby można było dokonać pełnej oceny skuteczności podejmowanych działań monitoringu konieczne będzie prowadzenie monitoringu wskaźnikowego – w oparciu o oczekiwane produkty i rezultaty jak również monitoring społecznego – na podstawie wyników badania opinii społeczności lokalnej.

5. Etap przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR

Przygotowanie odpowiedniego planu komunikacji ma szczególne znaczenie z perspektywy dalszego angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji strategii. Jednocześnie biorąc pod uwagę

specyfikę obszaru i duże różnice w zakresie umiejętności i możliwości korzystania z nowoczesnych form komunikacji planowane działania musza zawierać szczegółowe rozbicie z określeniem grup docelowych, do których metody planu są skierowane

- **spotkanie otwarte** w którym wzięły udział: organizacje pozarządowe, lokalni liderzy, kościoły, przedstawiciele jst i podległe im instytucje, przedsiębiorcy, rolnicy. Podczas tego spotkania uczestnicy zaproponowali wstępny model narzędzi i planu komunikacji biorąc pod uwagę swoje przyzwyczajenia, możliwości i potrzeby. Szeroki udział społeczności lokalnej pozwolił na wyodrębnienie odpowiednich kanałów komunikacyjnych tak aby ich skuteczność była szeroka i jednocześnie zapewniała dotarcie z informacjami do grup docelowych LSR.
- **Kawiarenka obywatelska** z lokalnymi liderami społecznymi w celu wypracowania kreatywnych pomysłów dotyczących zagadnień związanych z planem komunikacji w zakresie wyboru środków przekazu zawartych w planie komunikacji adekwatnych do lokalnej specyfiki i potrzeb społecznych oraz kosztów działań informacyjnych.
- **Badanie fokusowe z przedstawicielami grup defaworyzowanych** w zakresie wyboru najlepszych form komunikacji z tymi grupami. Dzięki tej metodzie możliwa była ocena czy zaproponowany metody komunikacji i upowszechniania informacji spotkają się z akceptacją tej grupy i pozwolą na jej aktywizację społeczną.
- **Grupa robocza** z oddelegowanymi przedstawicielami jst i NGO którzy odpowiadać będą za proces komunikacji na terenie reprezentowanej gminy. Pomimo opracowywania wspólnego planu komunikacji dla całego obszaru, plan musi uwzględniać doświadczenia i modele komunikacji panujące obecnie w lokalnych społecznościach. Działania w grupie pozwoliły na wyznaczenie celów komunikacji, grup docelowych podejmowanych działań oraz odpowiednich środków przekazu.
- **Badania ankietą internetową** – skierowana do wszystkich osób i podmiotów zamieszkujących lub prowadzących swoja działalność na obszarze LGD. Ankieta internetowa oparta na karcie uwag pozwoliła na pozyskanie ostatecznej oceny zaproponowanego planu komunikacji. Wszystkie uwagi, które napłynęły do LGD „Ziemia Zamojska" podczas konsultacji były rozpatrywane pod kątem ich celowości i zasadności. Wnioski zasadne merytorycznie zostały uwzględnione poprzez wprowadzenie odpowiednich korekt w dokumencie.

Podobnie jak na poprzednim etapie prac informacje na temat organizowanych spotkań były szeroko upowszechniane. Wnioski z przeprowadzonych spotkań zawarte są w rozdziale IX. Zaproponowany model komunikacji bierze pod uwagę lokalna specyfikę i szczególnie uwzględnia interesy grup defaworyzowanych. Zaproponowanie modelu komunikacji z uwzględnieniem grup docelowych zapewni wysoka skuteczność i jakość podejmowanych działań komunikacyjnych.

ROZDZIAŁ III – DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

Diagnoza obszaru LGD powstała w oparciu o analizę danych statystyki publicznej, a także z wykorzystaniem metod partycypacyjnych, w tym przede wszystkim badań społecznych mieszkańców oraz spotkań warsztatowych w każdej z 9 gmin terytorium LGD Ziemia Zamojska. Na bazie analiz, zidentyfikowane zostały ponadto kluczowe grupy docelowe oraz problemy/wyzwania, jako podstawa do zdefiniowania logiki interwencji LSR.

1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup.

W związku z przeprowadzonymi konsultacjami społecznymi na obszarze LGD Ziemia Zamojska zauważono, że występują grupy osób defaworyzowanych; są to: grupy wykluczone – inaczej „grupy defaworyzowane", „grupy będące w trudnej sytuacji/położeniu na rynku pracy", czy też „grupy problemowe na rynku pracy". Są to grupy osób związanych z tzw. „wtórnym" (drugorzędnym, pobocznym) rynkiem pracy, gdzie fluktuacja zatrudnienia jest bardzo wysoka, warunki pracy (wynagrodzenie, podnoszenie kwalifikacji itd.) zdecydowanie gorsze, a okresy bezrobocia częstsze (wielokrotne bezrobocie) i/lub dłużej trwające (długotrwałe bezrobocie). Według danych statystycznych przeanalizowanych przez LGD Ziemia Zamojska wynika, że kobiety stanowią 46,5 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze LGD Ziemia Zamojska, osoby powyżej 50 r. ż. stanowią 27,78% zarejestrowanych bezrobotnych, osoby do 25 r.ż. to 29 % bezrobotnych, a osoby pozostające bez pracy dłużej niż 24 miesiące to 24% ogółu bezrobotnych. Koniecznym więc staje się fakt zwrócenia szczególnej pomocy dla osób z tych grup i objęcie ich wsparciem.

W wyniku konsultacji społecznych na obszarze 9 gmin członkowskich LGD Ziemia Zamojska oraz pogłębionych analiz tych spotkań, wyłoniono i zdiagnozowano występowanie grup defaworyzowanych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR. Spotkania konsultacyjne były narzędziem potwierdzającym i uszczegóławiającym cechy tych grup. Na obszarze LSR są to zwłaszcza:

- Osoby młode do 30 roku życia – trudności w znalezieniu pierwszej pracy po szkole, po studiach, brak doświadczenia zawodowego często dyskwalifikuje te osoby na rynku pracy. Dane PUP w Zamościu wg. stanu na dzień 31.12.2013 r. wskazują liczbę 987 osób do 25 r.ż. pozostających bez pracy, zamieszkujących obszar LGD Ziemia Zamojska. Obszarem interwencji dla tej grupy będzie umożliwienie zatrudnienia w celu zdobycia doświadczenia zawodowego. Wsparcie odbywać się będzie w sposób pośredni oraz/ lub bezpośredni. W ramach realizacji LSR Ziemia Zamojska preferowane będą operacje, które przyczynią się do zatrudnienia mieszkańców obszaru LSR, szczególnie z grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy.
- Osoby powyżej 45 roku życia – trudności w znalezieniu pracy ze względu na wiek, mimo iż wiele tych osób posiada bogaty bagaż doświadczeń zawodowych, ta grupa ludzi nie jest atrakcyjna dla potencjalnych pracodawców na rynku pracy ze względu na brak odpowiednich kwalifikacji Na obszarze LGD Ziemia Zamojska 31.12.2013 r/ zamieszkiwało 411 osób bezrobotnych z tej grupy wiekowej. Obszarem interwencji dla tej grupy będzie umożliwione przekwalifikowania się w odpowiednim zawodzie, udział w szkoleniach, warsztatach oraz możliwość zatrudnienia. Wsparcie odbywać się będzie w sposób pośredni oraz/ lub bezpośredni. W ramach realizacji LSR Ziemia Zamojska preferowane będą operacje, które przyczynią się do zatrudnienia mieszkańców obszaru LSR, szczególnie z grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy.
- Osoby długotrwale bezrobotne – według danych na dzień 31.12.2013 r. na obszarze LGD mieszka 3398 osób bezrobotnych w tym 823 osób bezrobotnych pozostających bez pracy przez okres dłuższy niż 24 miesięcy (24%), widoczna jest tendencja wzrostu udziału osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych na obszarze LGD. Przyczynami pozostawania bez pracy w tak długim okresie są zazwyczaj: niskie wykształcenie brak umiejętności i doświadczenia, brak kontaktów społecznych. Obszarem interwencji dla tej grupy będzie oferta szkoleniowa z możliwością przekwalifikowania zawodowego, jak również aktywizacja tych osób, co będzie się wiązało ze wsparciem ich zatrudnienia. Wsparcie odbywać się będzie w sposób pośredni oraz/ lub bezpośredni. W ramach realizacji LSR Ziemia Zamojska preferowane będą operacje, które przyczynią się do zatrudnienia mieszkańców obszaru LSR, szczególnie z grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy.
- Kobiety, szczególnie narażone na defaworyzację na rynku pracy (kobiety powracające na rynek pracy po urlopie macierzyńskim, kobiety z małymi dziećmi) – na obszarze LSR 1580 kobiet bezrobotnych na 3398 bezrobotnych (46,5%) – stan na 31.12.2013 r. (dane PUP Zamość). Częściej skazane są one na bezrobocie długoterminowe niż mężczyźni, mimo tego iż posiadają relatywnie wyższe wykształcenie i kwalifikacje. Również pracodawcy uważają kobiety za bardziej kłopotliwych pracowników z powodu np. prawnej ochrony macierzyństwa. Obszarem interwencji dla kobiet będzie aktywizacja, szkolenia aktywizujące , warsztaty bądź przekwalifikowanie się, w celu zdobycia zatrudnienia. Wsparcie odbywać się będzie w sposób pośredni oraz/ lub bezpośredni. W ramach realizacji LSR Ziemia Zamojska preferowane będą operacje, które przyczynią się do zatrudnienia mieszkańców obszaru LSR, szczególnie z grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy.
- Właściciele małych gospodarstw niespecjalistycznych – większość mieszkańców LGD zamieszkuje obszary wiejskie i posiada gospodarstwa rolne o małej powierzchni do 5 ha. Ilość tych gospodarstw na obszarze LGD Ziemia Zamojska wg. Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. wynosi 5871 (w porównaniu do ogólnej ilości gospodarstw 10411), co stanowi 56,39 % ogółu wszystkich gospodarstw. Właściciele małych gospodarstw rolnych nie osiągają zbyt wysokich dochodów z prowadzenia swojego gospodarstwa, w związku z tym często szukają źródeł innego dochodu, tj. zatrudnienia lub migrują na obszary pewniejsze ekonomicznie. Obszarem interwencji dla właścicieli drobnych gospodarstw rolnych będzie więc znalezienie źródeł dochodów pozarolniczych, zatrudnienia, podnoszenie ich kwalifikacji lub zmiana zawodu. Wsparcie odbywać się będzie w sposób pośredni oraz/ lub bezpośredni. W ramach realizacji LSR Ziemia Zamojska preferowane będą operacje, które przyczynią się do zatrudnienia mieszkańców obszaru LSR, szczególnie z grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy

Na podstawie diagnozy obszaru LGD zidentyfikowano również następujące kluczowe grupy docelowe:

- **Mieszkańcy obszaru** – jako odbiorcy bądź beneficjenci operacji dotyczących m.in. rozwoju infrastruktury, działań aktywizujących i kulturalnych.
- **Dzieci i młodzież** - jako odbiorcy operacji dotyczących m.in. rozwoju infrastruktury, działań aktywizujących, szkoleniowych i kulturalnych, oraz podmiotami aktywnie działającymi na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego
- **Przedsiębiorcy i podmioty gospodarcze, lokalni wytwórcy** – podmioty, które – rozwijając oraz dywersyfikując swoją działalność – mogą przyczynić się do przywrócenia grup defaworyzowanych na rynku pracy w obieg społeczny i gospodarczy.
- **Lokalni liderzy** – przyczynić się mogą do aktywizacji lokalnego społeczeństwa oraz do wskazywania potrzeb w zakresie infrastruktury
- **Organizacje pozarządowe** - grupy formalne i nieformalne, w tym Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, zespoły regionalne i ludowe, itp.) – będące wyrazem aktywności obywatelskiej, nośnikiem tradycji i kultury oraz podmiotami aktywnie działającymi na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i zagwarantowania spójności społecznej obszaru.
- **Grupy defaworyzowane** – jako osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, do których skierować należy przede wszystkim działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej, w tym przede wszystkim: **osoby do 30 roku życia, osoby powyżej 45 roku życia, osoby długotrwale bezrobotne, kobiety i właściciele małych gospodarstw rolnych.**
- **Turyści –** odbiorcy operacji dotyczących infrastruktury, zachowania dziedzictwa obszaru, materiałów i działań promocyjnych.

2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym.

Gospodarkę obszaru gmin na obszarze LGD Ziemia Zamojska charakteryzuje rozwój następujących branż: rolnictwo i gospodarka leśna, handel i usługi skierowane na rynek lokalny, usługi turystyczne i agroturystyka

Działalność gospodarcza

Na obszarze LGD działa łącznie 2 179 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 94,9 % są to podmioty sektora prywatnego. Sektor publiczny tworzy łącznie we wszystkich gminach 111 podmiotów. Funkcjonuje również 178 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 3 fundacje. Zauważalny jest trend rosnący w liczbie przedsiębiorstw sektora prywatnego na terenie LGD, z 1658 podmiotów gospodarczych sektora prywatnego w 2006 r. do 2068 w 2013 r.

Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej na obszarze LGD Ziemia Zamojska wg stanu na 31.12.2013 r.

		Grabowiec	Komarów-Osada	Łabunie	Miączyn	Nielisz	Sitno	Skierbieszów	Stary Zamość	Sułów	**Ogółem**
Ogółem											
Ogółem	jedn. gosp.	167	227	349	183	186	393	244	257	173	2179
Sektor publiczny											
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed. gosp.	14	13	14	13	10	15	13	7	12	111
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	jed. gosp.	11	11	12	11	7	12	10	4	10	88
Sektor prywatny											

Podmioty gospodarki narodowej ogółem	jed. gosp	153	214	335	170	176	378	231	250	161	2068
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	jed. gosp.	128	182	311	143	147	352	197	226	134	1820
Spółki handlowe	jed. gosp	3	5	6	2	7	3	6	5	2	39
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	jed. gosp	0	1	1	0	1	0	0	2	0	5
Spółdzielnie	jed. gosp	2	3	3	2	3	1	4	3	2	23
Fundacje	jed. gosp	0	1	0	0	0	0	1	0	1	3
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	jed. gosp	20	22	14	23	18	22	23	14	22	178

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, dane na koniec 2013 r.

Z powyższej tabeli wynika, że na dzień 31 grudnia 2013 roku najliczniejszą grupą podmiotów gospodarczych na terenie LGD Ziemia Zamojska stanowią osoby prowadzące indywidualną działalność gospodarczą i stanowią 88% wszystkich podmiotów zarejestrowanych na terenie LGD. Wskaźnik przedsiębiorczości, liczony liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców wynosi 36,38 i jest znacząco niższy niż średni dla województwa (79 podmiotów na 1000 mieszkańców). Porównując „wskaźnik przedsiębiorczości" do średniej kraju (106 podmiotów na 1000 mieszkańców) wyraźnie widać niski poziom rozwoju przedsiębiorczości tego obszaru. Mając to na uwadze należy szczególnie zwrócić uwagę na promocję i rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD Ziemia Zamojska, wykorzystując również atrakcyjność turystyczną obszaru.

3. Opis rynku pracy

Według danych Banku Danych Lokalnych na koniec 2013 roku pracujących na 1000 ludności było średnio 42,5 osoby (powiat 84/1000), gdzie graniczna wartość tego wskaźnika w gminie Komarów-Osada wynosiła 37/1000 a w gminie Łabunie 50/1000. Natomiast wskaźnik udziału bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym dla obszaru LGD Ziemia Zamojska wyniósł 11,12 (powiat 10,7), a wartości graniczne – gmina Stary Zamość 9,7, gmina Miączyn 12,6. Stopa bezrobocia w powiecie zamojskim (do którego należą wszystkie gminy należące do LGD) 16,2%, w porównaniu do stopy bezrobocia w województwie lubelskim wynoszącym 14,4%.

Tabela 5. Struktura bezrobocia na obszarze LGD Ziemia Zamojska w latach 2010-2014

	Lata				
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Gmina Grabowiec					
Bezrobotni ogółem	248	254	270	292	276
Bezrobotne kobiety	106	105	108	116	115
Bezrobotni powyżej 50 r.ż.	42	47	40	45	41
Bezrobotni do 25 r.ż.	81	59	79	85	82
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy	38	55	69	80	81
Gmina Komarów Osada					
Bezrobotni ogółem	276	333	394	365	340
Bezrobotne kobiety	120	152	183	154	154

Bezrobotni powyżej 50 r.ż.	23	41	40	52	42
Bezrobotni do 25 r.ż.	104	121	150	110	89
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy	27	36	64	82	100
Gmina Łabunie					
Bezrobotni ogółem	402	427	474	486	400
Bezrobotne kobiety	213	227	230	251	210
Bezrobotni powyżej 50 r.ż.	57	68	68	71	82
Bezrobotni do 25 r.ż.	123	113	127	124	84
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy	31	54	86	115	123
Gmina Miączyn					
Bezrobotni ogółem	388	387	458	465	398
Bezrobotne kobiety	205	210	234	237	214
Bezrobotni powyżej 50 r.ż.	32	33	37	49	48
Bezrobotni do 25 r.ż.	144	134	162	147	107
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy	31	52	100	126	131
Gmina Nielisz					
Bezrobotni ogółem	361	327	396	372	330
Bezrobotne kobiety	167	154	170	161	143
Bezrobotni powyżej 50 r.ż.	40	45	53	63	39
Bezrobotni do 25 r.ż.	118	103	130	110	104
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy	46	55	89	88	109
Gmina Sitno					
Bezrobotni ogółem	377	357	461	462	404
Bezrobotne kobiety	189	186	229	223	193
Bezrobotni powyżej 50 r.ż.	37	37	48	52	37
Bezrobotni do 25 r.ż.	129	108	151	138	107
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy	33	50	84	100	113
Gmina Skierbieszów					
Bezrobotni ogółem	324	295	323	340	305
Bezrobotne kobiety	151	141	147	171	142
Bezrobotni powyżej 50 r.ż.	41	37	45	48	45
Bezrobotni do 25 r.ż.	103	84	89	96	80
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy	24	39	75	73	87
Gmina Stary Zamość					
Bezrobotni ogółem	261	295	341	315	298
Bezrobotne kobiety	135	139	151	138	142
Bezrobotni powyżej 50 r.ż.	27	39	48	49	44
Bezrobotni do 25 r.ż.	100	100	101	84	84
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy	28	41	61	84	80
Gmina Sułów					
Bezrobotni ogółem	270	244	272	301	273
Bezrobotne kobiety	139	115	121	129	123
Bezrobotni powyżej 50 r.ż.	30	32	39	45	44
Bezrobotni do 25 r.ż.	87	72	79	93	67
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy pow. 24 m-cy	21	42	66	75	80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu, dane na koniec 2013 r.

Z powyższej tabeli wynika, że kobiety stanowią 46,5 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych na obszarze LGD Ziemia Zamojska, osoby powyżej 50 r. ż. stanowią 27,78% zarejestrowanych bezrobotnych, osoby do 25 r.ż. to 29 % bezrobotnych, a osoby pozostające bez pracy dłużej niż 24 miesiące to 24% ogółu bezrobotnych. Koniecznym więc staje się fakt zwrócenia szczególnej pomocy dla osób z tych grup i objęcie ich wsparciem.

Tabela 6. Stopa bezrobocia w powiece zamojskim w latach 2010-2014 na tle województwa i kraju

Lata		2010	2011	2012	2013	2014
Stopa bezrobocia (w %)	powiat	12,3	14,5	15,5	16,2	14,7
	województwo	13	13,3	13,5	14,4	12,7
	kraj	13,3	12,5	12,9	13,4	11,5

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu*

Stopa bezrobocia w powiecie zamojskim, do którego należą wszystkie gminy członkowskie kształtuje się na poziomie 12-13%. Wykazuje jednak w ostatnim roku tendencję malejącą. Jednym z rozwiązań, aby ten spadek był bardziej widoczny to skierowanie pomocy dla przedsiębiorców, którzy chcieliby zatrudnić osoby bezrobotne z obszaru LGD Ziemia Zamojska, a zwłaszcza osoby ze zdefiniowanych grup defaworyzowanych wskazanych w diagnozie obszaru. Pomoc tą można wyrazić poprzez premiowanie projektów złożonych przez przedsiębiorców, w ramach których możliwe będzie zatrudnienie osób z grup defaworyzowanych.

Tabela 7. Liczba ofert pracy pozyskanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu w latach 2010-2014

Lata	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba ofert pracy	5726	4229	4190	4475	5614

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu*

Jak wynika z przedstawionej powyżej tabeli liczba ofert pracy w powiecie zamojskim nie jest stabilna, wykazuje jednak dobry trend, gdyż widać wyraźny wzrost ofert pracy w roku 2014 w porównaniu do roku 2013 (wzrost o 1139 ofert pracy). Skierowanie pomocy przez LGD Ziemia Zamojska dla przedsiębiorców spowoduje wzrost ofert pracy dla mieszkańców obszaru LGD Ziemia Zamojska, w szczególności dla osób z grup defaworyzowanych.

Grupy pozostające poza rynkiem pracy na obszarze LGD Ziemia Zamojska pokrywają się w dużym stopniu z grupami defaworyzowanymi wyłonionymi podczas konsultacji społecznych. Osoby te często pozostają w strefie ukrytego bezrobocia ze względu na pracę w niepełnym wymiarze czasu pracy, okazjonalnie (dorywczo), wyjeżdżający do pracy za granicę jako pracownicy sezonowi, bądź pozostający jako domownicy w gospodarstwach rolnych. O ile wg statystyk wyższe stopy bezrobocia dotyczą miasta niż wsi o tyle bezrobocie wiejskie jest o wiele trwalsze a panujący tam rynek pracy o wiele mniej podatny na zmiany. Ponadto wartość bezrobocia ukrytego na wsiach, jest wysoce zaniżona. (red. Zbigniew Zioło, Tomasz Rachwał „Przedsiębiorczość a współczesne wyzwania cywilizacyjne" wyd. „MiWa", Kraków, 2005 r.).

4. Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

Organizacje pozarządowe działające na terenie LGD Ziemia Zamojska dysponują wielkim potencjałem aktywności w działaniach na rzecz społeczeństwa. Instytucje sektora społecznego są ważnym aktorem działań na polu zwalczania wykluczenia społecznego, wspierania rozwoju lokalnego czy też lokalnej przedsiębiorczości. Aktywność podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego jest istotną cechą społeczeństwa demokratycznego, elementem spajającym i aktywizującym społeczność lokalną. W celu osiągnięcia korzyści niezbędna jest również długoterminowa współpraca sektora samorządowego, pozarządowego i gospodarczego.

Na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska" zarejestrowanych jest 178 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 3 fundacje. Aktywność społeczna w poszczególnych gminach członkowskich nosi bardzo specyficzne znamiona - charakterystyczna dla terenów wiejskich jest wysoka aktywność mieszkańców skupionych w Ochotniczych Strażach Pożarnych i Kołach Gospodyń Wiejskich.

Widoczne jest również wzrastające zainteresowanie aktywnością społeczną i gospodarczą mieszkańców poprzez podmioty działające na rzecz promocji i rozwoju poszczególnych gmin oraz wykorzystywanie wewnętrznego potencjału kulturowego, przyrodniczego, historycznego i turystycznego.

Tabela 8. Struktura organizacji pozarządowych na obszarze LGD Ziemia Zamojska wg stanu na 31.12.2013 r.

Gmina	Grabowiec	Komarów-Osada	Łabunie	Miączyn	Nielisz	Sitno	Skierbieszów	Stary Zamość	Sułów	RAZEM
Fundacje	0	1	0	0	0	0	1	0	1	**3**
Stowarzyszenia (w tym KGW i OSP)	20	22	14	23	18	22	23	14	22	**178**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Aktywność społeczności LGD jest zróżnicowana, w jednych gminach znajdują się stowarzyszenia zrzeszające aktywnych mieszkańców, w innych działają jedynie organizacje z sektora publicznego. Jednakże zauważalna jest zwłaszcza prężna działalność Kół Gospodyń Wiejskich, które czynnie uczestniczą w życiu wsi, pobudzając je do aktywności i współpracy. W związku z tym należałoby inwestować środki w prężnie działające stowarzyszenia, które nadają życie wsi, aktywizując i integrując społeczeństwo.

5. Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk

Według danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie na terenie LGD Ziemia Zamojska w roku 2013 opieką społeczną objętych było 4712 osób (9,42% ogółu mieszkańców obszaru LSR) – dane ROPS Lublin za 2013 r. Natomiast wg danych Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu LGD w roku 2013 opieką społeczną objętych było 8125 osób (16% ogółu mieszkańców obszaru LSR), a w 2014 roku opieką społeczną objętych było 7736 osób czyli 15,6% ogółu mieszkańców obszaru. Zauważalna jest więc mała tendencja spadkowa ilości osób objętych pomocą społeczną w 2014 r. Różnica pomiędzy tymi liczbami wynika z faktu iż GOPS-y wliczają jako pomoc zasiłki rodzinne, pomoc doraźną oraz inne jednorazowe wsparcie pomocowe. GOPS-y oferują osobom wykluczonym społecznie głównie ze względu na bezrobocie i ubóstwo następujące formy wsparcia: zasiłki celowe, zasiłki okresowe, prace interwencyjne, staże, dożywianie dzieci z rodzin najuboższych, pieczę zastępczą, pracę socjalną oraz możliwość przekwalifikowania zawodowego lub uczestnictwa w szkoleniach finansowanych w ramach projektów systemowych POKL. W gminach Komarów-Osada i Nielisz funkcjonują Centra Integracji Społecznej, które realizują specjalistyczny program pracy z osobami wykluczonymi społecznie lub zagrożonymi wykluczeniem.

Podstawowa siatka układu drogowego obszaru LGD Ziemia Zamojska prowadzi do drogi krajowej nr 17 łączącej stolice województwa – Lublin z granicą państwa. Jednakże nie jest satysfakcjonujący stan infrastruktury drogowej bezpośrednio na obszarze LGD, stan dróg w większości jest zły. Brak jest również infrastruktury publicznej zapewniającej wykonanie podstawowych potrzeb mieszkańców (tj. żłobki, placówki opieki, funkcjonujące bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych. Konieczne jest zapewnienie uzupełnienia tworzenia miejsc infrastruktury skierowanej do dzieci tj. place zabaw, boiska, mała infrastruktura sportowa. Wykorzystując walory przyrodnicze obszaru konieczne jest usunięcie braków w infrastrukturze turystycznej pozwalające na rozwój turystyki.

Kultura na terenie LGD to nie tylko zasoby dziedzictwa, ale także dostęp do kultury poprzez ośrodki kultury, biblioteki czy świetlice wiejskie. W tych obiektach organizowany jest szereg imprez o charakterze kulturalnym, jak również pełnią one funkcję miejsc dostępu do bezpłatnej Kultury oraz miejsca spotkań lokalnej społeczności. Obserwuje się rozwój świadomości kulturalnej aktywności społecznej. Mieszkańcy coraz częściej włączają się wydarzenia organizowane prze domy kultury. Częściej zgłaszają chęć przynależności do sformalizowanych i niesformalizowanych grup społecznych, np. KGW czy stowarzyszeń. Na obszarze Ziemi Zamojskiej jest 16 bibliotek (wraz z filiami) i 6 ośrodków Kultury. Na terenie 3 gmin brakuje ośrodków kultury, które animowałyby życie kulturalne

gmin. Oferta kulturalna na obszarze tych gmin jest niewystarczająca i konieczne jest skierowanie pomocy ze środków LGD na działania wspomagające kulturę i aktywizację obszaru.

6. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (innej niż spójność przestrzenna).

Spójność geograficzna

Obszar LGD" Ziemia Zamojska" leży w obszarze czterech mezoregionów: Padołu Zamojskiego, Działów Grabowieckich, Kotliny Hrubieszowskiej i Grzędy Sokalskiej, w bezpośrednim sąsiedztwie Roztocza, co ma swoje odzwierciedlenie w rzeźbie terenu i niesie za sobą wyraźne różnice w budowie geologicznej poszczególnych jednostek podziału administracyjnego. Padół Zamojski stanowią rozległe obniżenia, ograniczone wyraźnymi krawędziami otaczających go garbów o kierunku z zachodu na wschód i wzgórza ostańcowe. Garby te, oddzielają rozległe suche doliny o bardzo łagodnych zboczach. Padół Zamojski – jest największą wklęsłą formą Wyżyny Lubelskiej, obszar wznosi się na wysokość 210 – 260 m n.p.m., rzeźba jest mało urozmaicona. Na terenie Padołu dominują tereny lekko faliste i faliste.. Działy Grabowieckie wchodzą w skład jednostki wyższego rzędu Wyżyny Lubelskiej. obszarów .Cechuje je falisto - pagórkowata rzeźba. Największe wyniosłości Działów Grabowieckich sięgają wysokości ponad 300 metrów n.p.m. Kulminacyjny punkt 313 m n.p.m. znajduje się w okolicach miejscowości Dębowiec. Kotlina Hrubieszowska, jest niejako wschodnim przedłużeniem Padołu Zamojskiego. Dominują tutaj tereny o rzeźbie lekko falistej i falistej o minimalnym nachyleniu stoków. Teren ten z racji swojego ukształtowania przedstawia duże walory użytkowe oraz przedstawia najdogodniejsze warunki do rozwoju osadnictwa. Wypukłe formy korzystne są jako pola uprawne, zaś wklęsłe i podmokłe wykorzystywane są jako łąki i pastwiska Na terenie Grzędy Sokalskiej dominują tereny wysokopagórkowate i tereny faliste. Obserwuje się kilka podłużnych garbów o przebiegu wschodnio - zachodnim, porozdzielanych głębokimi do 50 - 60 m wąwozami o bardzo stromych zboczach oraz krawędzie i załomy wyżyn.. Grzęda charakteryzuje się równoklinowym układem form.

Spójność historyczna

Teren LGD „Ziemia Zamojska" posiada bogatą historię spójną dla 9 gmin. Pierwsze wzmianki na temat poszczególnych miejscowości wchodzących w skład LGD pochodzą nawet z XIII w. Na całym analizowanym obszarze można odnaleźć liczne zabytki architektury i inne pomniki historii tego obszaru. Znamienne oddziaływanie na „Ziemię zamojską" miała Ordynacja Zamoyska, w której oddziaływaniu (posiadaniu) znajdowano się większość ziem obecnie przynależnych administracyjnie do gmin wchodzących w skład partnerstwa. Ordynacja wywarła silny wpływ na kulturę tych obszarów, natomiast współczesnym czasom pozostawiła liczne obiekty zabytkowe (kościoły, kaplice, zespoły budynków dworskich, parki, dawne zabudowania folwarków). Kolejny wspólny obszar historii to okres II wojny światowej, okres bardzo bolesnych doświadczeń dla całej „Ziemi Zamojskiej". Wiele miejscowości obszaru LGD zostało wysiedlonych przez okupanta. Dużą grupę ludności spotkał los nieznany, była wysyłana do obozów koncentracyjnych, wiele dzieci podzieliło los Dzieci Zamojszczyzny. Na analizowanym obszarze Niemcy przeprowadzili liczne akcje skierowane przeciwko ludności narodowości żydowskiej. W 1939 roku po wkroczeniu na tereny Zamojszczyzny Armii Czerwonej i po rozpoczęciu urzędowania PKWN-u w Lublinie zlikwidowano Ordynację Zamojską, a jej majątek upaństwowiono lub rozparcelowano. W Polsce powojennej władze wprowadziły nowy podział administracyjny. Nowy kształt otrzymało województwo lubelskie, które podobnie jak przed wojną dzieliło się na powiaty i gminy.

Spójność Kulturowa

Duży wpływ na jakość życia społeczeństwa ma kultura. Teren LGD „Ziemia Zamojska" jest jednolity pod względem kulturowym. Obszar ten jest regionem o bogatej historii i tradycjach kulturowych. Wielowiekowa historia tych ziem wytworzyła specyficzne tradycje i cechy kulturowe, które są widoczne w obrzędach i tradycji.

Na terenie LGD znajduje się bardzo wiele obiektów zabytkowych objętych ścisłą ochroną konserwatorską na podstawie przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury, wpisane do rejestru zabytków Województwa Lubelskiego. Przed wojną opisywany teren charakteryzował się dość dużą liczbą folwarków i średniej wielkości majątków ziemskich. Istotne zmiany w sieci osadniczej nastąpiły po 1945 roku, kiedy to w wyniku reformy rolnej rozparcelowano majątki ziemskie. Dwory i zabudowania folwarczne z biegiem czasu przekształcono w obiekty użyteczności publicznej. Pozostały po nich w większości ruiny oraz zdewastowane parki. Występuje tu też kilka uwarunkowań, które zbieżne są dla wszystkich 9 gmin, wchodzących w skład Partnerstwa. Jednym z takich uwarunkowań wpływających na wspólne zachowania kulturowe jest religia. Na owych obszarach dominują kościoły rzymsko – katolickie.

Z obchodami świąt kościelnych wiąże się wiele lokalnych tradycji jak również w okresie zmieniających się pór roku w produkcji rolniczej, takie jak: uroczystości Bożego Narodzenia (kolędy i pastorałki, kolędowanie po domach), Wielkanocy (święconka wielkanocna, Lany Poniedziałek), Bożego Ciała (procesje, majenie przydrożnych figur), dożynki (plecenie wieńców, przejście korowodu dożynkowego przez wieś). Cechą kulturową obszaru są charakterystyczne dla danej gminy imprezy kulturalne. Zazwyczaj organizowane jako święto danej miejscowości czy też gminy. Nawiązują do historii obszaru, angażują mieszkańców w organizację, przez co stanowią działanie integrujące lokalną społeczność. Dla przykładu można wymienić: obchody Święta Niepodległości, festyny z okazji Dnia Dziecka, spotkania kombatantów, kiermasze wielkanocne, wiosenne spotkania taneczne itp.

Wspólne uwarunkowania kulturowe obszaru przejawiają się również w tradycyjnym rzemiośle. Uprawia je tylko kilkunastu rzemieślników - w oparciu o tradycyjne metody pracy (rękodzielnictwo) zajmują się wikliniarstwem, kowalstwem, szewstwem, rymarstwem, stolarstwem artystycznym.

7. Opis zagospodarowania przestrzennego/układu osadniczego z uwzględnieniem planów odnowy miejscowości.

Wszystkie gminy wchodzące w skład LGD Ziemia Zamojska to gminy typowo rolnicze. Każda z nich posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, obejmujący w większości przypadków całą gminę lub część miejscowości wchodzących w skład gmin (w przypadku gm. Nielisz).

Wiele wsi zachowało swój historyczny wygląd, jednak ich stan i zagospodarowanie wymaga wielu działań rewitalizacyjnych. Odnosi się to zarówno do budynków mieszkalnych i gospodarczych, jak i szeroko rozumianej przestrzeni publicznej. Z tego też powodu powinniśmy dążyć do budowy, przebudowy obiektów, terenów i przestrzeni publicznych w celu odtworzenia lub nadania im funkcji kulturalnych, społecznych lub gospodarczych.

8. Krótki opis dziedzictwa kulturowego/zabytków

Duży wpływ na jakość życia społeczeństwa ma kultura i tradycje. Teren LGD Ziemia Zamojska jest jednolity kulturowo, o bogatej historii i tradycjach. Jednym z uwarunkowań wpływającym na wspólne zachowania kulturowe jest religia. Z obchodami świat kościelnych wiąże się wiele lokalnych tradycji i zwyczajów. Szczególnie uroczyście obchodzone są święta Bożego Narodzenia, z pasterką ,szopkami, konkursami i koncertami kolęd i pastorałek . Wiosna zachował się zwyczaj topienia Marzanny i „majenia" figur przydrożnych. Święta Wielkanocne to palmy wielkanocne, święconka z tradycyjnymi potrawami i produktami, zwyczaj polewania wodą w Lany Poniedziałek. Latem organizowane są uroczystości związane z obchodami zakończenia żniw, tzw. „dożynki". Wykonuje się na tą okoliczność bogato dekorowane wieńce dożynkowe ze zbóż, ziaren i owoców zebranych podczas żniw, a następnie organizowane jest przejście korowodu dożynkowego przez wieś. Cechą kulturową obszaru są również inne działania integrujące lokalną społeczność, takie jak: obchody święta niepodległości, kiermasze wielkanocne, bożonarodzeniowe, oraz inne imprezy integrujące i aktywizujące lokalną społeczność.

Obszar LGD Ziemia Zamojska to także bogata historia spójna dla 9 gmin. Pierwsze wzmianki na temat poszczególnych miejscowości wchodzących w skład LGD pochodzą nawet z XIII w. Na całym obszarze można znaleźć liczne zabytki architektury i inne pomniki historii. Wśród najważniejszych wymienić można: stanowiska archeologiczne (gm. Komarów-Osada), gm. Sułów – gród czerwieński, gm. Skierbieszów – Zamczysko, gm. Grabowiec – Grodzisko w Skibicach; obiekty sakralne (Kościół parafialny w Komarowie-Osadzie oraz kościoły drewniane z XVII w., kościół parafialny z XIX w. Grabowcu, kościół parafialny w Łabuniach z początku XVII w., kościół Parafialny w Miączynie z XIX w., Kościół Parafialny Nieliszu z XIX w., Kościoły Parafialne w Cześnikach (XIX w.) i Horyszowie Polskim (XVIII w.), kościół parafialny w Skierbieszowie (XVIII w.), Kościół Parafialny w Starym Zamościu XVI w. oraz liczne cmentarze i przydrożne figury, kapliczki na wodzie, zabytki architektury świeckiej – domy drewniane w gm. Komarów-Osada, Grabowcu, szkoły drewniane, młyny, gorzelnie i in.; pałace, dworki i zespoły dworskie – gm. Łabunie, gm. Miączyn, gm., Nielisz, gm. Sitno, gm. Skierbieszów, gm. Sułów – Michalów(XVIII – wieczny pałac rodziny Zamojskich; izby pamięci (Grabowiec, Barchaczów gm. Łabunie) oraz inne lokalne zabytki.

Niestety wiele tych obiektów znajduje się w złym stanie materialnym i wymaga prac konserwacyjno-remontowych. Poprawa stanu i wyglądu zewnętrznego najważniejszych obiektów zabytkowych w połączeniu z wykorzystaniem walorów środowiska przyrodniczego powinna stać się jednym z podstawowych kierunków działań w zakresie rozwoju turystyki i rekreacji na terenie LGD.

9. Krótka charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki, informacja dotycząca liczby gospodarstw agroturystycznych, wskaźnik Schneidera (intensywność ruchu turystycznego).

Oprócz wcześniej wymienionych zabytków, na terenie LGD Ziemia Zamojska znajdują się również inne obszary atrakcyjne turystycznie. Wymienić tutaj można: zbiornik wodny Nielisz (w obrębie gmin Nielisz i Sułów, szlaki piesze (gm. Stary Zamość, Skierbieszów, Sitno), ścieżki rowerowe (gm. Skierbieszów, Stary Zamość) ; Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo przebiegający przez gminę Sułów i Nielisz; miejsce przyjazne rowerzystom – Schronisko Młodzieżowe w Grabowcu; rezerwaty przyrody (Rogów, Popówka, Broczówka), źródełka, pole bitwy pod Komarowem oraz inne atrakcje turystyczne Na terenie LGD Ziemia Zamojska występują tez licznie obszary Natura 2000, tj:

- Bródek - gm. Łabunie, pow. 208,7 ha, występowanie obuwika pospolitego,
- Dolina Górnej Łabuńki – gm. Łabunie , pow. 1907 ha, występowanie ptaków drapieżnych, sów, gawronów oraz ostoja dubelta,
- Dolina Górnej Siniochy – gm. Sitno i gm. Miączyn, pow. 597 ha, występowanie zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych i starodubu łąkowego,
- Dolina Łetowni – gm. Sułów i gm. Nielisz, pow. 1135 ha, występowanie: dzięgiel łąkowy i brzoza niska, motyle, bocian biały, bóbr,
- Dolina Sieniochy – gm. Komarów-Osada, pow. 2693 ha – kompleks torfowisk, występowanie storczyka – lipiennik Loesela, starodubu łąkowego oraz ptaków: derkacz, dubelt i dzierzba gąsiorek.
- Dolina Wolicy – Gm. Skierbieszów i gm. Grabowiec , pow. 938 ha, starorzecza i naturalne zbiorniki wodne, zmienno wilgotne łąki trzęś licowe, łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe oraz występowanie bociana białego, bobra europejskiego,
- Dolina Łabuńki i Topornicy – gm. Łabunie, pow. 2055 ha, występowanie torfowisk, starodubu łąkowego, lipiennika Loesela i sasanki otwartej typowej,
- Horodysko – gm. Skierbieszów, 2,9 ha, występowanie muraw kserotermicznych,
- Kazimierówka – gm. Miączyn, 165,5 ha, występowanie grądu środkowoeuropejskiego i subkontynentalnego oraz obuwika pospolitego,
- Kornelówka – gm. Sitno, pow. 28,6 ha, występowanie grądu środkowoeuropejskiego i subkontynentalnego oraz jelonka rogacza,
- Las Orłowski – gm. Skierbieszów, pow. 367 ha, występowanie muraw kserotermicznych, grądu środkowoeuropejskiego i subkontynentalnego, obuwiaka pospolitego oraz występowanie bociana czarnego,
- Łabunie – gm. Łabunie, pow. 311,4 ha – murawy kserotermiczne, grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, obuwik pospolity,
- Ostoja Nieliska – gm. Nielisz i gm. Sułów, pow, 3135 ha, występowanie 29 gatunków ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 9 innych cennych zagrożonych gatunków ptaków,
- Ostoja Tyszowiecka – gm. Komarów-Osada, pow. 11029 ha, występowanie ptaków: derkacz, rybitwa Białowąsa, dzięcioł biało szyi,
- Popówka – gm. Miączyn, pow. 55,7 ha, występowanie susła perełkowanego
- Rogów – gm. Grabowiec, pow. 12 ha, występowanie muraw kserotermicznych, grądu środkowoeuropejskiego i subkontynentalnego, dziewięćsiłu pospolitego
- Wygon Grabowiecki – gm. Grabowiec, pow. 8,4 ha, występowanie susła perełkowanego

Obszary te są atrakcyjne zarówno dla wypoczynku i rekreacji jak również do uprawiania turystyki, szczególnie pieszej, rowerowej, konnej i kolarskiej. Obszar LGD Ziemia Zamojska jest atrakcyjnym miejscem do rozwoju wypoczynku sobotnio-niedzielnego oraz agroturystyki i wypoczynku indywidualnego. Jednakże do głównych czynników ograniczających rozwój sektora turystyki na obszarze LGD zaliczyć można brak podstawowej infrastruktury (bazy noclegowej, gastronomicznej), brak atrakcyjnej oferty turystycznej zdolnej przyciągnąć i zatrzymać na dłużej turystów, brak aktywności ze strony gmin i mieszkańców w tworzeniu lokalnych produktów turystycznych i promowaniu ich na zewnątrz oraz widoczny brak aktywności w zakresie promowania walorów turystycznych obszaru. Z tego też powodu wskaźnik Schneidera nie jest możliwy do ustalenia dla obszaru LGD Ziemia Zamojska. Należy postawić na inwestycje związane z turystyką obszaru a także na mocną ich promocję. Warto zainwestować w tworzenie lub odtworzenie istniejących, ale zaniedbanych szlaków pieszych, rowerowych, nordic walking oraz innych; budowę lub przebudowę obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.

10. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych podkreślających specyfikę danego obszaru, w tym promocji i sprzedaży takich produktów.

Na obszarze LGD Ziemia Zamojska nie występuje zbyt wiele charakterystycznych produktów podkreślających ich lokalny charakter. Jednak kilka charakterystycznych wydarzeń i miejsc można wymienić:

- imprezy kulturalne – Komarowski Uśmiech Lata (Komarów Osada), Jarmark Kiliana (Skierbieszów), Tytoniaki (Nielisz), imprezy plenerowe na Zamczysku (Skierbieszów), ciesząca się ogólnopolską sławą coroczna Wystawa Zwierząt Hodowlanych, Maszyn i Urządzeń Rolniczych w Sitnie.
- miejsca – olejarnia świąteczna w Ruszowie (gm. Łabunie), Bitwa pod Komarowem (gm. Komarów-Osada), zalew Nielisz (gm. Nielisz i Sułów).

Żadne z wymienionych charakterystycznych miejsc, imprez czy też produktów nie jest zarejestrowane jako produkt lokalny, w związku z tym słabo wykorzystany jest ich lokalny potencjał.

11. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego

Obszar LGD Ziemia Zamojska cechuje się stosunkowo niekorzystną struktura gospodarki z dominującą pozycją mało efektywnego sektora rolnego i słabo rozwiniętą działalnością pozarolniczą. Gospodarstwa rolne na obszarze LGD są w większości związane są z sektorem prywatnym. Rolnictwo na obszarze LGD jest raczej rozdrobnione. Wśród gospodarstw rolnych dominują tradycyjne metody produkcji, bez nadmiernego stosowania środków chemicznych do nawożenia i uprawy upraw. Czynnik ten może być atutem do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Niewielki jest również odsetek gospodarstw starających się różnicować swoją działalność rolną. Główne obszary działalności pozarolniczej to handel i usługi. Strukturę wykorzystania powierzchni gmin należnych do LGD Ziemia Zamojska przedstawia tabela nr….

Według Powszechnego spisu Rolnego z 2010 r. na obszarze LGD w 2010 r. działalność prowadziło około 10411 gospodarstw rolnych, których średnia powierzchnia wynosiła około 7,54 ha., przy średniej województwa – 6,41 ha oraz średniej powiatu – 6,47 ha(dane Banku Danych Lokalnych wg. Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r.).

Tabela 9. Struktura wykorzystania powierzchni gmin (rolnictwo) (w ha)

Gmina		**Grabowiec**	**Komarów - Osada**	**Łabunie**	**Miączyn**	**Nielisz**	**Sitno**	**Skierbieszów**	**Stary Zamość**	**Sułów**	**Ogółem**
Gospodarstwa (szt.)	ogółem	1000	1347	1108	1032	1399	1153	1400	1086	886	**10411**
	do 5 ha	413	788	792	385	917	567	862	666	481	**5871**
Grunty orne (ha)		9365	8337	5360	11097	7091	7604	9232	6340	6086	**70512**
Sady (ha)		148	128	104	148	115	199	157	164	55	**1218**
Łąki (ha)		1185	1827	872	1500	1637	1385	1279	928	1676	**12289**
Pastwiska (ha)		214	334	35	173	133	60	261	81	189	**1480**
Lasy (ha)		1315	991	1838	1798	1629	1252	2660	1880	631	**13994**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analizowany obszar to teren typowo rolniczy. Przeważająca część powierzchni obszaru wykorzystywana jest bezpośrednio do produkcji rolnej. Ponad 70 tys. ha to grunty orne, które stanowią ponad 67% powierzchni obszaru. Łąki i pastwiska stanowią 13% powierzchni, a sady 1,15 %. Tereny leśne w sumie zajmują prawie 14 tys. ha co daje ponad 13% wskaźnik zalesienia. Główne kierunki upraw to zboża, rzepak, buraki cukrowe, warzywa strączkowe, owoce miękkie i sady. Natomiast głównymi kierunki hodowli są trzoda chlewna i bydło.

ROZDZIAŁ IV. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest jedną z technik wspomagających porządkowanie danych i informacji, wykorzystywaną powszechnie w uspołecznionym procesie planowania. Polega ona na ocenie szans i zagrożeń procesu rozwoju w kontekście własnych atutów, cech wewnętrznych (silnych stron) i otoczenia zewnętrznego (szans i zagrożeń). Słabe strony są cechami niekorzystnymi dla rozwoju tego obszaru, natomiast mocne strony są czynnikami, które w zróżnicowany sposób przyczyniają się do rozwoju obszaru. Dzięki wskazaniu zagrożeń i szans w analizie SWOT, możemy przewidzieć pewne nieprawidłowe zjawiska, które mogą zaistnieć i zahamować prawidłowe rozwijanie się tego terenu. Szanse natomiast podpowiadają co jest korzystne, co warto rozwijać i na co zwrócić uwagę by wzrosła pozycja obszaru.

Analiza SWOT dla obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju została opracowana podczas konsultacji społecznych, przeprowadzonych w każdej z 9 gmin – partnerów w Lokalnej Grupie Działania, z udziałem przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego i mieszkańców. Analiza SWOT jest więc wynikiem wiedzy, poglądów i spostrzeżeń przedstawicieli trzech sektorów oraz mieszkańców na temat analizowanego obszaru.

Analiza SWOT sporządzona została w następujących obszarach, zakresach :

1. problematyki społecznej ze szczególnym uwzględnieniem grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i osób pozostających bez zatrudnienia,
2. zasobów materialnych, kulturowych, społecznych oraz historycznych,
3. działalności instytucji publicznych oraz bezpieczeństwa na terenie LGD,
4. rozwoju przedsiębiorczości oraz działalności poza rolniczej terenu LGD Ziemia Zamojska,
5. rozwoju lokalnego oraz potencjału obszaru LGD Ziemia.

Tabela 10. Analiza SWOT obszaru LGD Ziemia Zamojska

Mocne strony	Słabe strony
• Bardzo dobra zewnętrzna dostępność komunikacyjna obszaru, bliskość granicy wschodniej, miasta Zamość i jego bezpośrednie oddziaływanie na obszar gmin, bliskość Roztocza • Wysokiej jakości zasoby przyrodnicze (potwierdzone wyznaczeniem obszarów chronionych) oraz czyste, mało zanieczyszczone środowisko sprzyjające rozwojowi turystyki, agroturystyki i produkcji wysokiej jakości żywności. Brak uciążliwego dla środowiska przemysłu ciężkiego. • Duże zasoby pracy, możliwość zatrudnienia po stosunkowo niskich kosztach pracowników • Wysoki poziom wykształcenia młodego społeczeństwa • Wielowiekowe dziedzictwo kulturowe, historyczne (historia związana z rodem Zamoyskich oraz innych rodów ziemiańskich, zabytki: zespoły pałacowo-parkowe, kościoły parafialne, cmentarze, kapliczki, Izby muzealne, miejsca bitew • Rozpoznawalne w regionie atrakcje turystyczne (Bitwa pod Komarowem, Tytoniaki, Jarmark Kiliana, Wystawa Zwierząt i maszyn rolniczych w Sitnie, Festyn u źródełka w Dańczypolu)	• Duży odpływ mieszkańców w tym ludzi młodych (emigracja, migracja zarobkowa) • Niski poziom wykształcenia zwłaszcza osób starszych, • Niekorzystna struktura osób bezrobotnych (osoby młode, długotrwale bezrobotne, kobiety z małych gospodarstw rolnych), • Osoby poszukujące pracy po 45 roku życia. • Zła sytuacja na rynku pracy (wysokie bezrobocie, w tym ukryte, istnienie szarej strefy, sezonowość zatrudnienia) • Niekorzystna sytuacja gosp. rolnych (drobne, słabe finansowo) • Nieodpowiednie kwalifikacje zawodowe do potrzeb lokalnego rynku pracy, brak doświadczenia zawodowego osób młodych • Słabo rozwinięte usługi dla ludności • Uboga infrastruktura turystyczna i rekreacyjna: ścieżki rowerowe, korty, baseny, place zabaw, hale sportowe, kempingi, • Znaczące braki w infrastrukturze turystycznej (słabe oznakowanie miejscowości, ulic, obiektów, słaba rozpoznawalność obszaru, brak marki lokalnej, słaby stan bazy noclegowej i gastronomicznej) • Niewystarczająca promocja obszaru, w tym promocja turystyki aktywnej

• Tradycje imprez cyklicznych (festyny, pikniki, przeglądy pieśni ludowych) • Duża liczba działających organizacji pozarządowych, społecznych (stowarzyszenia, KGW, OSP itp.) • Aktywność lokalnych liderów • Duży potencjał do wykorzystania energii odnawialnej • Duża aktywność mieszkańców w sferze życia kulturalnego, społecznego • Dobrze działające CIS, WTZ • Istniejące GOKi, świetlice wiejskie	• Niedoinwestowanie istniejących obiektów które stanowią centra życia i aktywizacji mieszkańców(GOKi, świetlice wiejskie, place zabaw, biblioteki, obiekty sportowe) • Zły stan zabytków, budynków historycznych, • Zła jakość wielu dróg lokalnych • Niski poziom zamożności mieszkańców • Niski stopień wykorzystania energii odnawialnej • Mała aktywność i wspólna współpraca organizacji społecznych oraz brak przepływu informacji, niski poziom współpracy instytucji publicznych ze społeczeństwem • Niski poziom tolerancji ludzi młodych dla organizacji typu KGW, • Małe dotacje na działalność kulturalną , • Niewystarczająca ilość środków do rozwoju działalności organizacji pozarządowych • Niechęć/obawy w zakresie rozpoczynania działalności, niska kreatywność , przedsiębiorczość i innowacyjność mieszkańców, niechęć do współpracy pomiędzy podmiotami • Słabo rozwinięty sektor pozarolniczy, w tym zbyt mała liczba przedsiębiorstw przetwórstwa owocowo-warzywnego • Brak punktów wsparcia informacyjnego/prawnego/podatkowego • Występowanie patologii społecznych
Szanse	**Zagrożenia**
• Maksymalne wykorzystanie funduszy unijnych, krajowych w podnoszeniu kwalifikacji, rozpoczynaniu działalności gospodarczej, rozwijaniu działalności gospodarczej • Duże zainteresowanie energią odnawialną, ekologią, zdrową żywnością • Wykorzystanie zasobów historycznych, przyrodniczych, kulturowych do tworzenia spójnej i kompleksowej oferty turystycznej opartej o lokalne atrakcje • Rozwój infrastruktury turystycznej • Zwiększenie atrakcyjności oferty instytucji kulturalnych, dostosowanie jej do potrzeb społeczeństwa, • Rosnąca chęć współpracy między różnymi instytucjami, podmiotami gospodarczymi • Rozwój rynku usług dla mieszkańców obszaru • Rosnący popyt na aktywny wypoczynek i	• Zbiurokratyzowany system prawny i podatkowy hamujący realizację różnych działań (np. powstawanie przedsiębiorstw) • Wysokie koszty tworzenia i utrzymania nowych miejsc pracy, • Ubywające zasoby wykwalifikowanych pracowników (emigracja/ migracja), • Konkurencja z już uznanymi ośrodkami turystycznymi (Zamość, Roztocze,) w „walce" o turystę • Niewykorzystanie możliwości zewnętrznego finansowania, trudności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych • Wzrost patologii i osłabienie tożsamości kulturowej wywołany liberalizacją obyczajów, prawa; brakiem możliwości zagospodarowania czasu wolnego (brak odpowiedniej infrastruktury, odpowiedniej oferty) • Starzenie się społeczeństwa

agroturystykę • Wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych • Zwiększenie promocji lokalnej przedsiębiorczości	• Dalsze ubożenie ludności i uzależnienie od pomocy zewnętrznej • Zła sytuacja na Wschodzie kraju (wojna na Ukrainie) • Malejące zainteresowanie młodego pokolenia tradycją i lokalnymi obrzędami, • Małe zaangażowanie młodego pokolenia oraz mieszkańców w organizowanie i uczestnictwo w imprezach kulturalnych, • Niewystarczająca promocja obszaru w regionie

Wnioski z przeprowadzonej analizy SWOT

Wyniki analizy SWOT wskazują, że obszar LSR „Ziemia Zamojska" posiada unikatowe cechy pozwalające na trwały rozwój społeczno-gospodarczy. Należy zwrócić uwagę na wysoki poziom kapitału społecznego. Mieszkańcy są aktywni, obszar charakteryzuje się duża ilością organizacji pozarządowych, wyraźnie zauważalne jest zainteresowanie podejmowaniem działalności kulturalnej i społecznej. Silnym czynnikiem integrującym cały region LGD jest wielowiekowe dziedzictwo kulturalne i historyczne w szczególności powiązane z historia rodu Zamoyskich i Ordynacja Zamoyską. „Ziemia Zamojska" jest także obszarem o wyjątkowej zasobności jeżeli chodzi o walory przyrodnicze. Stanowi to świetną podstawę do rozwoju w kierunku turystyki i agroturystyki, która obecnie jest na wstępnym etapie rozwoju. Wysokiej jakości zasoby przyrodnicze, liczne obszary chronione stanowią bardzo silny czynnik rozwojowy obszaru. Stworzenie kompleksowej oferty dla turystyki, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki aktywnej, powinno być jednym z podstawowych celów do osiągnięcia przez społeczność lokalną. Ma to szczególne znaczenie z perspektywy dobrej lokalizacji obszaru zarówno pod katem komunikacyjnym jak i sąsiedztwa Zamościa i Roztocza (silnych lokalnych ośrodków turystycznych) oraz już obecnie rozpoznawalnych atrakcji turystycznych na terenie obszaru.

Wysoki poziom wykształcenia młodych ludzi w połączeniu z dużymi zasobami pracy stanowi perspektywiczny potencjał w zakresie możliwości rozwoju przedsiębiorczości obszaru.

Krytycznie należy spojrzeć jednak na procesy demograficzne zachodzące obecnie na terenie obszaru. Duży odpływ mieszkańców w tym ludzi młodych stanowi poważny problem, który wymaga szybkiej interwencji aby zahamować ten proces. Kolejnym istotnym problemem są deficyty kwalifikacyjne mieszkańców obszaru. Jest to szczególnie zauważalne wśród osób starszych. Braki w wykształceniu, niewystarczające kwalifikacje są częstą przyczyną niskiej konkurencyjność na lokalnym rynku pracy co w sposób bezpośredni przekłada się na ilość osób pozostających bez zatrudnienie. Szczególnie zauważalne trudności z podjęciem i utrzymaniem zatrudnienia są wśród osób do 30 roku życia, osób po 45 roku życia, kobiet, posiadaczy małych gospodarstw rolnych czy też osób długotrwale bezrobotnych. Wysoka ilość osób pozostających bez zatrudnienia, rozdrobnienie gospodarstw rolnych i ich niski potencjał ekonomiczny wprost przekłada się na słabą sytuację materialna i niską siłę nabywczą mieszkańców obszaru. Poprawy wymaga również stan i nasycenie w infrastrukturę techniczną, społeczną i szczególnie turystyczno-rekreacyjną. Niedoinwestowanie istniejącej infrastruktury społecznej, kulturalnej i historycznej znacząco obniża atrakcyjność obszaru jak również stanowi duży problem dla społeczności lokalnej. Znamiennym wyróżnikiem obszaru jest niska otwartość mieszkańców na współpracę, innowacyjność i przedsiębiorczość co w połączeniu z słabym poziomem kreatywności stanowi poważny problem rozwojowy obszaru. Braki kompetencyjne czy infrastrukturalne mają relatywny charakter. W odniesieniu do Miasta Zamość, wypadają w wielu aspektach niekorzystnie, natomiast poziom rozwoju obszaru w stosunku do innych obszarów wiejskich w powiecie zamojskim czy województwie lubelskim są porównywalne.

Ważnym wyzwaniem stojącym dzisiaj przed obszarem „Ziemi Zamojskiej" jest stwarzanie warunków rozwojowych dla mieszkańców obszaru. Duża aktywność społeczna mieszkańców wymaga wsparcia, ze szczególnym naciskiem na aktywne pozyskiwanie dla obszaru środków zewnętrznych zarówno w zakresie inwestycji infrastrukturalnych jak również na rozwój społeczności lokalnej, w tym przedsiębiorczości. Znaczącym czynnikiem rozwojowym obszaru powinno być wykorzystanie jego walorów przyrodniczych z jednoczesnym wykorzystaniem innowacji. Energia odnawialna w połączeniu z poszanowaniem zasobów przyrodniczych i dalszym rozwojem infrastruktury turystycznej może znacząco zmienić obraz gospodarczy obszaru. Szczególny nacisk w ramach wdrażania LSR należy ukierunkować

na rozwój i pogłębianie współpracy pomiędzy różnymi podmiotami życia społeczno gospodarczego oraz animacje środowisk lokalnych. Budowanie sieci współpracy, wspólne inicjatywy i odpowiedzialność za podejmowane działania, wymiana dobrych praktyk może znacząco przyspieszyć procesy rozwojowe obszaru. Dobre warunki dla rozwoju gospodarczego i społecznego, realizacja funkcji rekreacyjno-turystycznych, oraz dostarczanie wartościowych i konkurencyjnych produktów i usług dla mieszkańców obszaru, to obszary rozwojowe, które mają szczególne znaczenie dla wdrażania LSR i wynikają bezpośrednio z przeprowadzonej analizy SWOT. Do tej listy dopisać należy wsparcie działań proekologicznych i środowiskowych, zmierzających do zwiększenia wykorzystania alternatywnych źródeł energii. Wspomniane działania, powinny doprowadzić do zmniejszenia bezrobocia wśród lokalnej społeczności oraz poprawy sytuacji materialnej mieszkańców. To z kolej prowadzić będzie wprost do podniesienia atrakcyjności obszaru oraz wzrostu zadowolenia i jakości życia mieszkańców. Wybór takich działań wynikających z potencjału obszaru i zainteresowań lokalnej społeczności pozwoli na znaczące ograniczenie możliwości wystąpienia zagrożeń dla tego obszaru.

ROZDZIAŁ V. CELE I WSKAŹNIKI

Proces formułowania celów ogólnych, celów szczegółowych i przedsięwzięć dla potrzeb LSR

Na podstawie wniosków płynących z działań partycypacyjnych przygotowana została analiza SWOT obszaru i zestawienie wskazanych przez mieszkańców problemów obszaru. Na ich podstawie przygotowane zostało zestawienie problemów, które zgodnie z metodyką prac nad LSR, podzielone zostało na problemy oraz ich przyczyny i skutki. W trakcie analizy zostały wybrane problemy rzeczywiste i odczuwane przez większość mieszkańców obszaru LGD „Ziemia Zamojska", które zostały zgłoszone w trakcie spotkań konsultacyjnych. Wnioski z konsultacji z mieszkańcami okazały się spójne z elementami diagnozy obszaru LGD. Problemy odczuwane przez mieszkańców znajdują odzwierciedlenie w statystyce przybliżonej w rozdziale Diagnoza Obszaru. Następnie problemy przekształcone zostały na cele i przedsięwzięcia, zgodnie z poniższym schematem:

Z tak stworzonego drzewa celów wybrane do realizacji w ramach LSR zostały te cele i przedsięwzięcia, które są bezpośrednio możliwe do realizacji w ramach działania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014 – 2020, M19 – „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) 1303/2013)" współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

Na etapie diagnozy obszaru przeprowadzone badania oraz wnioski z diagnozy ilościowej określiły grupy docelowe LSR, do których kierowane będą przedsięwzięcia LGD. Wspomniane grupy docelowe są wymienione w tabelach wskaźników dotyczących poszczególnych celów LSR.

Przy formułowaniu celów LSR zostały uwzględnione wnioski z konsultacji ze społecznością lokalną. Na tym etapie zastosowano następujące metody partycypacyjne: warsztaty dialogu społecznego, zogniskowany wywiad grupowy, spotkania otwarte oraz konsultacje internetowe. Odpowiednie zróżnicowanie zastosowanych metod zapewniło z jednej strony szeroki udział w pracach nad tym etapem grup defaworyzowanych dzięki czemu zostały wypracowane cele i wskaźniki szczególnie istotne dla tej grupy społecznej pod kątem minimalizowania barier z jakimi spotykają się w odniesieniu do rynku pracy czy też innych obszarów defaworyzacji. Z drugiej zaś strony aby urzeczywistnić i urealnić zarówno planowane do osiągnięcia cele i wskaźniki poddano je szczegółowej analizie z lokalnymi liderami życia samorządowego, społecznego i gospodarczego. Dzięki temu wypracowano kompromisowe rozwiązania, które będą akceptowalne przez szeroko rozumianą społeczność lokalną i jednocześnie uwzględniają szczególne potrzeby grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cele spełniają kryteria SMART czyli są specyficzne i stanowią rozwiązanie problemów, wyzwań oraz uwzględniają opinie mieszkańców. Ponadto są mierzalne przez wskaźniki, które są omówione w dalszej części strategii; są ambitne i możliwe do wykonania oraz określone w czasie. LGD „Ziemia Zamojska" zakłada, że wszystkie przewidziane w strategii cele zostaną osiągnięte pod koniec okresu realizacji strategii, to znaczy w 2023 roku. Aby osiągnąć te cele, realizowane będą przedsięwzięcia opisane w dalszej części tego rozdziału.

Poniżej została przedstawiona matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników:

1. Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Tabela 11. Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problem/ wyzwania społeczno - ekonomiczne	Cel ogólny	Oddziaływanie	Cel szczegółowy	Rezultaty	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Emigracja zarobkowa społeczeństwa a w szczególności osób młodych. Mieszkańcy obszarów wiejskich, bezrobotni, absolwenci szkół mają problemy ze znalezieniem pracy. Niska innowacyjność. Słabo rozwinięte usługi dla ludności. Strach przed zakładaniem działalności gospodarczej, niski poziom wiedzy na temat zakładania i prowadzenia własnej działalności	Cel ogólny 1 Rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR	Wskaźnik przedsiębiorczości	Cel szczegółowy 1.1 Wsparcie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie bezrobociu na obszarze LSR	w.1.1 Liczba utworzonych miejsc pracy	1.1.1 Wsparcie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Brak środków finansowych na pokrycie wkładu własnego, niskie zainteresowanie naborami wniosków przez przedsiębiorców. Wysokie koszty tworzenia i utrzymania nowych miejsc pracy, trwała migracja w celach zarobkowych. Zbiurokratyzowany system prawny i podatkowy hamujący realizację różnych działań (np. powstawanie przedsiębiorstw), niekorzystanie z doradztwa w
				Liczba przedsiębiorstw, które rozwinęły działalność		Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	
				Liczba uczestników szkoleń		Liczba spotkań szkoleniowo - informacyjnych	

gospodarczej. Niski poziom wykształcenia zwłaszcza osób starszych. Występowanie grup osób defaworyzowanych takich jak: kobiet, osoby do 30 roku życia, osoby po 45 roku życia, posiadacze małych gospodarstw rolnych. Niska przedsiębiorczość					1.1.2 Wsparcie podmiotów tworzących nowe miejsca pracy	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Biurze LGD
Niechęć do współpracy pomiędzy podmiotami. Słabo rozwinięty sektor pozarolniczy, w tym zbyt mała liczba przedsiębiorstw przetwórstwa owocowo-warzywnego. Niekorzystna sytuacja gosp. rolnych (drobne, słabe finansowo).			Cel szczegółowy 1.2 Wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi na obszarze LGD	w. 1.2. Liczba podmiotów objętych wsparciem	1.2.1 Wsparcie budowania powiązań podmiotów w zakresie tworzenia i rozwoju produktów lokalnych, usług turystycznych lub krótkich łańcuchów dostaw	Liczba zrealizowanych operacji	Zawiść (nieuczciwa konkurencja). Skomplikowane przepisy prawne (procedury)
Niedostatecznie rozwinięta lokalna infrastruktura przestrzenna.	Cel ogólny 2 Zapewnienie wysokiej jakości życia	Wzrost odsetka osób wśród mieszkańców postrzegających	Cel szczegółowy 2.1 Poprawa jakości infrastruktury	w.2.1 Wzrost liczby osób korzystających ze zmodernizowanyc	2.1.1 Budowa i przebudowa niekomercyjnej infrastruktury	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub	Nieodpowiednie lokowanie środków finansowych w

Niedoinwestowanie istniejących obiektów które stanowią centra życia i aktywizacji mieszkańców(GOKi, świetlice wiejskie, place zabaw, biblioteki, obiekty sportowe). Uboga infrastruktura turystyczna: ścieżki rowerowe, korty, baseny, place zabaw, hale sportowe, kempingi. Niski poziom wykorzystania obiektów kulturalnych, zły stan budynków pełniących funkcję kulturalną, społeczną. Zły stan	mieszkańców obszaru LGD poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru LGD	obszar LGD jako atrakcyjny o 5% do roku 2013	przestrzennej i turystycznej oraz pobudzenie oddolnych inicjatyw społecznych	h obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej	turystycznej i rekreacyjnej	rekreacyjnej	infrastrukturę, niewykorzystanie walorów turystycznych dla celów wzmacniania obszaru. Małe zaangażowanie młodego pokolenia oraz mieszkańców w organizowanie i uczestnictwo w imprezach kulturalnych
				Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, turyści, mieszkańcy		Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	
				Liczba osób korzystających z wybudowanych obiektów infrastruktury technicznej i kulturalnej	2.1.2 Przebudowa, budowa lub wyposażenie obiektów, terenów i przestrzeni w celu odtworzenia lub nadania funkcji kulturalnych, społecznych i gospodarczych	Liczba przebudowanych/ wybudowanych obiektów infrastruktury technicznej i kulturalnej	

dróg i chodników. Niska aktywizacja i integracja wśród organizacji pozarządowych, środowisk twórczych, społeczności lokalnych na obszarze LGD. Słabość lokalnego sektora pozarządowego. Mała aktywność i współpraca organizacji społecznych.				Liczba osób uczestniczących w inicjatywach, wydarzeniach, konkursach fotograficznych	2.1.3 Wzmocnienie aktywizacji i integracji społecznej	Liczba wspartych inicjatyw, wydarzeń, konkursów fotograficznych	
				Liczba członków zespołów, chórów, którym zostało zakupione wyposażenie / środki trwałe		Liczba zakupionych elementów wyposażenia / środków trwałych związanych z aktywizacją	
				Liczba odbiorców materiałów promocyjnych, publikacji		Liczba materiałów promocyjnych, publikacji, gadżetów	
Słaba promocja obszaru. Słaba rozpoznawalność obszaru, brak marki lokalnej. Zły stan techniczny wielu obiektów dziedzictwa			Cel szczegółowy 2.2 Zachowanie i promocja lokalnego dziedzictwa oraz wsparcie działań edukacyjnych i kulturalnych dla	w.2.2 Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty	2.2.1 Konserwacja i rewitalizacja obiektów o szczególnym znaczeniu historycznym, przyrodniczym	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	Trudności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Utrudnione procedury urzędowe. Wandalizm,

lokalnego mogących stanowić potencjalną atrakcję turystyczną. Niewystarczająca oferta edukacyjna i kulturalna. Niewystarczający poziom wiedzy na temat pozyskiwania środków zewnętrznych. Niska świadomość ekologiczna mieszkańców. Malejące zainteresowanie młodego pokolenia tradycją i lokalnymi obrzędami. Małe zaangażowanie młodego pokolenia oraz mieszkańców w organizowanie i uczestnictwo w imprezach kulturalnych			mieszkańców obszaru LGD		lub kulturowym dla obszaru LGD		niszczenie, dewastacja. Niska frekwencja beneficjentów na szkoleniach, spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych, niekorzystanie z doradztwa udzielanego w Biurze LGD, korzystanie z doradztwa poza Biurem LGD – nieznajomość LSR przez ekspertów zewnętrznych
				Liczba czytelników publikacji, materiałów promocyjnych	2.2.2 Promocja lokalnego dziedzictwa i zasobów lokalnych	Liczba wydanych/opracowanych publikacji, materiałów promocyjnych, gadżetów promocyjnych	
				Liczba uczestników wydarzeń promocyjnych		Liczba wydarzeń promocyjnych, konkursów świątecznych	
				Liczba członków zespołów, chórów, którym zakupiono wyposażenie/ środki trwałe		Liczba zakupionych elementów wyposażenia / środków trwałych związanych z dziedzictwem lokalnym	
				Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, turystyczne oraz produkty lokalne		Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	
				Liczba osób odwiedzających muzea lub obiekty pełniące ich funkcje	2.2.3 Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez tworzenie i doposażenie muzeów lub obiektów pełniących ich funkcje	Liczba obiektów objętych wsparciem	
				Liczba osób, które	2.2.4	Liczba wspartych	

				uczestniczyły w zajęciach kulturalnych	Organizacja zajęć kulturalnych i edukacyjnych dla mieszkańców obszaru	inicjatyw – zajęcia kulturalne, warsztaty	
				Liczba osób, które uczestniczyły w zajęciach edukacyjnych		Liczba wspartych inicjatyw – zajęcia edukacyjne, szkolenia dla lokalnych liderów	
				Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno - konsultacyjnych		Liczba spotkań informacyjno – konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	

2. Przedstawienie celów strategii

W wyniku konsultacji społecznych oraz zebranego materiału zostały określone 2 cele ogólne:

Cel ogólny 1	Rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR
Cel ogólny 2	Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizacja obszaru LGD

Są to cele o charakterze strategicznym, długim horyzoncie realizacji oraz są zgodne z celami PROW na lata 2014 - 2020. Biorąc pod uwagę cele przekrojowe PROW 2014 – 2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu i innowacyjność oraz zasadę zintegrowania celów, zasobów, podmiotów z różnych sektorów na rzecz rozwoju regionu postanowiliśmy cele z sfery środowiskowo – kulturowej zintegrować z spójnymi celami ze sfer gospodarczej i społecznej. Pozwoli to na faktyczne uwzględnienie celów przekrojowych i realizację zasady zintegrowania w całej strukturze celów LSR. Cele i realizowane w ramach nich przedsięwzięcia są zgodne z celami RLKS tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność.

Środowisko i klimat to dwa mocno powiązane ze sobą cele przekrojowe polityki obszarów wiejskich. Zaplanowane przedsięwzięcia w LSR Ziemia Zamojska, w sposób pośredni lub bezpośredni będą przyczyniały się do poprawy ochrony środowiska, przeciwdziałaniu zmianom klimatu i adaptacji do tych zmian. Beneficjenci realizując operacje w ramach celu ogólnego" Rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR", będą dążyli do osiągania lepszych wyników gospodarczych i ekonomicznych poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii produkcji, racjonalizacji wykorzystania zasobów (np. energii, gazu, wody, wykorzystanie OZE itp.), zmianach w organizacji produkcji, sprzedaży zmniejszających presję na środowisko i klimat. Wymienione działania przyczyniają się do ochrony środowiska i klimatu.

Wspomniane wyżej cele przekrojowe będą realizowane również w drugim celu ogólnym „ Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru LGD" ponieważ to lokalne społeczności obszaru LGD Ziemia Zamojska są w największym stopniu zainteresowane zrównoważonym rozwojem i przeciwdziałaniem pogorszeniu stanu środowiska, którego jakość w sposób istotny wpływa na warunki życia i potencjał rozwoju danego obszaru. Ponadto, w ramach działalności szkoleniowej, będą mogły być realizowane operacje z zakresu podnoszenia świadomości czy promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych.

Trzecim celem przekrojowym jest innowacyjność.

Innowacyjność w tym dokumencie znalazła swój wyraz w przedsięwzięciach, lokalnych kryteriach, jak również w samym sposobie przygotowania LSR. Innowacyjne podejście zostało zastosowane w momencie tworzenia LSR poprzez zastosowanie różnych metod partycypacji społecznej na każdym kluczowym etapie tworzenia tego dokumentu. Takie podejście w efekcie umożliwiło szeroki udział lokalnej społeczności w pracach nad dokumentem.

Realizacja zaplanowanych przedsięwzięć powinna zaowocować wprowadzeniem nowych usług i produktów, wykorzystujących lokalne zasoby. Możliwość uzyskania dofinansowania powinna zachęcić organizacje społeczne do organizowania nowych imprez, wydarzeń i akcji. Realizacja zaplanowanych przedsięwzięć wpłynie na zacieśnienie współpracy pomiędzy różnymi instytucjami z obszaru LGD, wytworzą się nowe formy współpracy i wymiany informacji. Rozwiązania dotyczące współpracy np.: gospodarstw agroturystycznych, konkursów dla młodzieży, organizacji imprez zachowujących tradycje będą mogły być wykorzystane w przez społeczności spoza LGD „Ziemia Zamojska" przy realizacji podobnych przedsięwzięć. Ważne jest by opisane w Strategii przedsięwzięcia pozwoliły wszystkim uczestnikom zaangażowanym w jej wdrażanie na podejmowanie działań niezdefiniowanych odgórnie, nowatorskich, pozwalających na budowanie nowoczesnej wsi z uwzględnieniem jej kulturowego dziedzictwa.

Zaplanowane przedsięwzięcia, w celu ogólnym 1 „Rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR", mające na celu podejmowanie, rozwijanie działalności gospodarczej przez potencjalnych beneficjentów posiadają potencjał innowacyjny, gdyż dzięki zastosowaniu nowych technologii w rozwijających się przedsiębiorstwach bądź tworząc nową działalność beneficjenci będą wybierać rozwiązania nowoczesne, niestandardowe o innowacyjnym charakterze.

Ponadto „Innowacyjność" stanowi jedno z kryteriów oceny zgodności z lokalnymi kryteriami wyboru. Wnioski składane przez Beneficjentów w ramach ogłaszanych konkursów oraz konkursu na projekt grantowy będą oceniane pod względem innowacyjności.

Cele ogólne zostaną osiągnięte poprzez realizację celów szczegółowych, które zostały przyporządkowane następująco:

Cel ogólny 1 Rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR - odnosi się do wsparcia rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD przyczyni się do zmniejszenia dysproporcji w dostępie do miejsc pracy. Cel ten będzie realizowany przez następujący cel szczegółowy:

Cel szczegółowy 1.1 Wsparcie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie bezrobociu na obszarze LSR.

Przedsięwzięcia:

1.1.1 Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

1.1.2 Wsparcie podmiotów tworzących nowe miejsca pracy

Cel ogólny 2 Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru LGD - przyczyni się do wzrostu atrakcyjności obszaru LGD oraz do wzmocnienia i rozwoju kapitału społecznego. Cel ten będzie realizowany przez następujące cele szczegółowe i przedsięwzięcia:

Cel szczegółowy 2.1 Poprawa jakości infrastruktury przestrzennej i turystycznej oraz pobudzenie oddolnych inicjatyw społecznych

Przedsięwzięcia:

2.1.1 Budowa i przebudowa niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej

2.1.2 Przebudowa, budowa lub wyposażenie obiektów, terenów i przestrzeni w celu odtworzenia lub nadania funkcji kulturalnych, społecznych i gospodarczych

Cel szczegółowy 2.2 Zachowanie i promocja lokalnego dziedzictwa oraz wsparcie działań edukacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców obszaru LGD

Przedsięwzięcia:

2.2.1 Konserwacja i rewitalizacja obiektów o szczególnym znaczeniu historycznym, przyrodniczym lub kulturowym dla obszaru LGD

2.2.2 Promocja lokalnego dziedzictwa i zasobów lokalnych

2.2.3 Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez tworzenie i doposażenie muzeów lub obiektów pełniących ich funkcje

2.2.4 Organizacja zajęć kulturalnych i edukacyjnych dla mieszkańców obszaru

W myśl przyjętej strategii, priorytetowym kierunkiem działania LGD Ziemia Zamojska będzie stymulowanie aktywności gospodarczej. Cel ten wynika z potrzeb i oczekiwań zgłaszanych przez mieszkańców obszaru. Głównym instrumentem stosowanym dla realizacji założonego celu będzie wsparcie udzielane przedsiębiorcom oraz osobom chcącym założyć działalność gospodarczą. Działania LGD będą dążyć do wzrostu gospodarczego również przez szkolenia i doradztwo w zakresie przedsiębiorczości. Drobni przedsiębiorcy i usługodawcy będą zachęcani do podejmowania grupowych działań oraz innych form współpracy.

Drugim ważnym kierunkiem działalności będzie poprawa jakości życia realizowana poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru LGD. Zaspokojenie potrzeb społecznych wymaga zwiększenia nakładów inwestycyjnych na poprawę stanu technicznego obiektów pełniących funkcje społeczno – kulturalne oraz obiektów sportowo – rekreacyjnych oraz wsparcia oddolnych inicjatyw w tych dziedzinach. Wsparcie powinno być ukierunkowane na wzmocnienie atrakcyjności turystycznej obszaru oraz na działania promujące jego walory kulturowe, przyrodnicze i turystyczne. Z punktu widzenia mieszkańców istotne jest również wzmocnienie kapitału społecznego oraz wsparcie działań edukacyjnych. Aktywność społeczności lokalnych będzie stymulowana poprzez szereg działań kulturalnych i edukacyjnych.

W ramach wdrażania LSR zaplanowany jest projekt grantowy. Projekt grantowy realizowany będzie w ramach Celu Ogólnego 2 *Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru LGD*. Projekt grantowy w wysokości 85 253 zł. przewidziany jest z zakresu przedsięwzięcia 2.2.4 *Organizacja zajęć kulturalnych i edukacyjnych dla mieszkańców obszaru.* W ramach tych środków będzie można pozyskać fundusze na granty przeznaczone na organizację różnorodnych warsztatów i szkoleń oraz na inicjatywy z zakresu edukacji ekologicznej.

W ramach wdrażania LSR przewiduje się również do realizacji **3 projekty współpracy**. Pierwszy projekt realizowany przez 3 LGD w ramach celu ogólnego 2, przedsięwzięcie 2.2.2. szacowany koszt to 43 tys. zł. Drugi projekt współpracy międzynarodowy realizowany przez 8 LGD w ramach celu ogólnego 2, przedsięwzięcie 2.2.2. Szacowany koszt projektu to 90 tys. zł. Trzeci projekt współpracy będzie realizowany w ramach przedsięwzięcia 2.2.2. a szacowany koszt to 195 000 zł.

Przedsięwzięcia wyróżnione w strategii są adekwatne i wykazują pełną zgodność z celami ogólnymi i szczegółowymi, a także ze specyfiką obszaru. Poniżej opisano przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach LSR.

1.1.1 Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Ludność na obszarach wiejskich, z powodu niskich dochodów z gospodarstw rolnych poszukuje alternatywnych źródeł utrzymania. Na obszarze objętych LSR szansą jest rozwój przedsiębiorczości poprzez samozatrudnienie oraz rozwój sektora usług. Ważną częścią przedsięwzięcia będzie wspieranie alternatywnych źródeł przychodów na obszarach wiejskich. To właśnie dzięki powstawaniu nowych przedsiębiorstw następuje przyspieszenie rozwoju gospodarczego oraz poprawa sytuacji materialnej mieszkańców wsi. Planowane przedsięwzięcie przyczyni się do wykorzystania najcenniejszego zasobu obszaru, jakim są młodzi dobrze wykształceni ludzie. Osobom tym będzie udzielana pomoc na podjęcie działalności gospodarczej oraz rozwijania działalności firm już istniejących. Planowane przedsięwzięcie przyczyni się również do pobudzenia aktywności gospodarczej mieszkańców i lepszego wykorzystania swoich kwalifikacji oraz wzrostu ilości firm działających na terenie LGD.

1.1.2 Wsparcie podmiotów tworzących nowe miejsca pracy

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich powinien odbywać się przede wszystkim poprzez podnoszenie konkurencyjności istniejących i powstających firm. Jednym z podstawowych elementów wzrostu konkurencyjności firm jest dostęp do innowacji.

Ludność na obszarach wiejskich, z powodu niskich dochodów z gospodarstw rolnych poszukuje alternatywnych źródeł utrzymania. Na obszarze objętym LSR obserwuje się obecność w głównej mierze mikroprzedsiębiorstw, brak jest małych i dużych firm. Przedsięwzięcie ma służyć rozwojowi sektora usług, zmniejszenia bezrobocia oraz rozwinięcia sektora przedsiębiorstw. W ramach przedsięwzięcia preferowane będą operacje do rozwoju firm już działających na terenie LGD oraz zmierzających do tworzenia nowy miejsc pracy.

2.1.1 Budowa i przebudowa niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Ruch turystyczny na obszarze LGD jest stosunkowo niewielki. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak rozbudowanej oferty turystycznej zachęcającej do pozostania na obszarze LGD „Ziemia Zamojska" na dłuższy czas, oraz niedostateczna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna. Przedsięwzięcie przyczyni się do wzrostu atrakcyjności obszaru, co będzie nie tylko skutkować mniejszą migracją osób młodych, ale również podniesieniem atrakcyjności turystycznej.

Preferowane operacje:

- wspierane będą wszelkie operacje, które przyczynią się do rozbudowy infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, w tym budowa/ rozbudowa i stworzenie ścieżek pieszych, rowerowych, sportowych, edukacyjnych, konnych, budowa punktów widokowych, budowa/ rozbudowa placów zabaw, oznakowanie atrakcji turystycznych, pomników przyrody, instalacja drogowskazów, witaczy, oznakowanie szlaków turystycznych.

2.1.2 Przebudowa, budowa lub wyposażenie obiektów, terenów i przestrzeni w celu odtworzenia lub nadania funkcji kulturalnych, społecznych i gospodarczych

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Aby zapewnić wysoką atrakcyjność obszaru istnieje potrzeba inwestycji w miejsca spotkań i zgromadzeń, itp. Jednocześnie działania te przyczyniają się do poprawy jakości warunków życia mieszkańców którzy również korzystają z tej infrastruktury i przestrzeni publicznej.

Realizacja przedsięwzięcia ma na celu umożliwienie mieszkańcom obszaru LGD dostępu do obiektów publicznych, wielofunkcyjnych, które społeczność lokalna może wykorzystywać do celów kulturalnych, edukacyjnych, społecznych i rozrywkowych. W wielu miejscowościach istnieją obiekty mogące spełniać tego typu funkcje, wymagają jednak najczęściej modernizacji oraz wyposażenia w sprzęt umożliwiający organizowanie różnych zajęć dla miejscowej społeczności.

Preferowane operacje:

- wsparcie na budowę, przebudowę lub wyposażenie obiektów spełniających w/w funkcje, urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków.

2.2.1 Konserwacja i rewitalizacja obiektów o szczególnym znaczeniu historycznym, przyrodniczym lub kulturowym dla obszaru LGD

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Obszar LGD obfituje w cenne obiekty, które można wykorzystać do promowania kultury i tradycji tego obszaru. Często jednak są one w złym stanie technicznym. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do wzrostu postrzegania atrakcyjności obszaru pod względem turystycznym.

Preferowane operacje:

- operacje dotyczące ochrony obiektów historycznych, przyrodniczych czy też kulturowych, konserwacji kapliczek przydrożnych.

2.2.2 Promocja lokalnego dziedzictwa i zasobów lokalnych

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Ruch turystyczny na obszarze LGD jest stosunkowo niewielki. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak rozbudowanej oferty turystycznej „rozciągniętej w czasie", niedostateczna infrastruktura turystyczna i promocja regionu. W niewielkim stopniu są też wykorzystywane lokalne walory kulturowe. Wychodząc naprzeciw tym problemom w ramach przedsięwzięcia wspierane będą wszelkie operację które przyczynią się do wzrostu zainteresowania regionem, zwiększenia oferty turystycznej, rozbudowy infrastruktury turystycznej, rozwoju imprez towarzyszących oraz skutecznej promocji regionu. W ramach przedsięwzięcia wspierane będą operacje, które będą umożliwiać mieszkańcom wspólne spędzanie czasu, kultywowanie lokalnych tradycji oraz rozwijanie osobowości i zainteresowań.

Wspierane będą operacje polegające na promocji obszaru poprzez różnorodne publikacje, materiały promocyjne, zakup stroi ludowych, instrumentów dla lokalnych kapel oraz zespołów śpiewaczych. Preferowane będą również operacje polegające na organizacji wydarzeń promocyjnych, imprez kulturalnych związanych z dziedzictwem lokalnym. Wspierane także będą operacje polegające na budowie małej infrastruktury turystycznej oraz organizacji szkoleń i wyjazdów studyjnych.

2.2.3 Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez tworzenie i doposażenie muzeów lub obiektów pełniących ich funkcje

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Upowszechnienie i ułatwienie mieszkańcom dostępu do dziedzictwa służy wzmacnianiu potencjału kulturowego. Działania te są jednak nierozerwalnie związane i warunkowane przez proces zachowywania i ochrony dziedzictwa. W ramach przedsięwzięcia preferowane będą operacje polegające na tworzeniu, wyposażenia/ doposażenia nowych oraz istniejących izb pamięci, izb muzealnych.

2.2.4 Organizacja zajęć kulturalnych i edukacyjnych dla mieszkańców obszaru

Uzasadnienie przedsięwzięcia:

Wdrożenie przedsięwzięcia powinno zaowocować zwiększeniem zaangażowania mieszkańców w różne inicjatywy obywatelskie i budowaniem w ten sposób poczucia przynależności do społeczności LGD. Obszar LGD przedstawia bardzo dużą wartość przyrodniczą. Znaczna część terenów objęta jest ochroną prawną, stanowiąc obszary chronionego krajobrazu, parki krajobrazowe oraz rezerwaty przyrody. Zachowanie tego dziedzictwa będzie w przyszłości stanowić o atrakcyjności turystycznej regionu. Proces ten wymaga jednak kształtowania świadomości ekologicznej mieszkańców. To od nich bowiem w największym stopniu zależy stan środowiska naturalnego. Potrzebne są działania z zakresu kształtowania odpowiedzialności za środowisko naturalne, wdrażanie systemów segregacji odpadów u źródła, upowszechniania metod zmniejszania ilości i objętości produkowanych odpadów, propagowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, czy też prowadzenia kampanii i akcji edukacyjnych wśród różnych grup społecznych. Zmiana sposobu myślenia mieszkańców odnośnie ingerowania w środowisko oraz wytworzenie poczucia odpowiedzialności za otaczającą przyrodę będzie wyzwaniem dla wielu podmiotów lokalnych. W ramach przedsięwzięcia preferowane będą operacje polegające na różnorodnych warsztatach (rękodzieła, kulinarnych, garncarskich itp.) oraz szkoleniach proekologicznych. Będzie również możliwość uzyskania wsparcia na organizację zajęć kulturalnych.

Tabela 12. Układ celów ogólnych i szczegółowych LSR ze wskazaniem planowanych przedsięwzięć

Cel ogólny 1 **Rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR**	**Cel ogólny 2** **Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru LGD**	
Cele szczegółowe		
Cel szczegółowy 1.1 Wsparcie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie bezrobociu na obszarze LSR	**Cel szczegółowy 2.1** Poprawa jakości infrastruktury przestrzennej i turystycznej oraz pobudzenie oddolnych inicjatyw społecznych	**Cel szczegółowy 2.2** Zachowanie i promocja lokalnego dziedzictwa oraz wsparcie działań edukacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców obszaru LGD
Przedsięwzięcia		
1.1.1 Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich 1.1.2 Wsparcie podmiotów tworzących nowe miejsca pracy	2.1.1 Budowa i przebudowa niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej 2.1.2 Przebudowa, budowa lub wyposażenie obiektów, terenów i przestrzeni w celu odtworzenia lub nadania funkcji kulturalnych, społecznych i gospodarczych	2.2.1 Konserwacja i rewitalizacja obiektów o szczególnym znaczeniu historycznym, przyrodniczym lub kulturowym dla obszaru LGD 2.2.2 Promocja lokalnego dziedzictwa i zasobów lokalnych 2.2.3 Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez tworzenie i doposażenie muzeów lub obiektów pełniących ich funkcje 2.2.4 Organizacja zajęć kulturalnych i edukacyjnych dla mieszkańców obszaru

3. Tabele wskaźników

Tabela 13. Wskaźniki dla Celu ogólnego 1 Rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR

1.0	Cel ogólny 1	Rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR						
1.1	Cele szczegółowe	Wsparcie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie bezrobociu na obszarze LSR						
Rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR		Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy na 2013		Plan 2023 rok		Źródło danych/ sposób pomiaru
W.1.0	Wskaźnik przedsiębiorczości		podmioty gospodarki narodowej/ na 1000 mieszkańców	8,18		8,6		Dane GUS/ Bank Danych Lokalnych
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych			Jednostka miary	Stan początkowy na 2013		Plan 2023 rok		Źródło danych/ sposób pomiaru
w.1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy		pełny etat średnioroczny	0		27		Beneficjent
	Liczba utrzymanych miejsc pracy		pełny etat średnioroczny	0		41		Beneficjent
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
						Początkowa 2013 rok	Końcowa 2023 rok	
1.1.1	Wsparcie podejmowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich	Przedsiębiorcy, mieszkańcy, lokalni wytwórcy, rolnicy, osoby z grup defaworyzowanych	konkurs	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	0	21	Beneficjent
1.1.2	Wsparcie podmiotów	Przedsiębiorcy,	konkurs	Liczba	sztuka	0	6	Beneficjent

	tworzących nowe miejsca pracy	mieszkańcy, lokalni wytwórcy, osoby z grup defaworyzowanych		zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa				
SUMA								

Tabela 14. Wskaźniki dla Celu ogólnego 2 Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru LGD

2.0	Cel ogólny 2	Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru LGD				
2.1	Cele szczegółowe	Poprawa jakości infrastruktury przestrzennej i turystycznej oraz pobudzenie oddolnych inicjatyw				
2.2		Zachowanie i promocja lokalnego dziedzictwa oraz wsparcie działań edukacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców obszaru LGD				
Wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizacja obszaru LGD		Wskaźnik oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy na 2013	Plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
W.2.0	Wzrost odsetka osób wśród mieszkańców postrzegających obszar LGD jako atrakcyjny o 5% do roku 2023		osoba	38%	42%	Dane LGD
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych			Jednostka miary	Stan początkowy na 2013	Plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
w.2.1	Liczba osób korzystających z nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej		Osoba	0	600	Beneficjent
	Liczba osób korzystających z przebudowanych/ wybudowanych obiektów infrastruktury technicznej		Osoba	0	2600	Beneficjent
w.2.2	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty		osoba	130	10%	Beneficjent
	Liczba odbiorców publikacji, materiałów promocyjnych, gadżetów promocyjnych		osoba	0	2500	Beneficjent
	Liczba uczestników wydarzeń promocyjnych		osoba	0	200	Beneficjent
	Liczba projektów współpracy skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, turyści, mieszkańcy		sztuka	0	1	Dane LGD
	Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe, turystyczne oraz produkty lokalne		sztuka	0	2	Dane LGD
	Liczba osób odwiedzających muzea lub obiekty pełniące ich funkcje		osoba	0	500	Beneficjent
	Liczba osób, które uczestniczyły w zajęciach		osoba	0	80	Beneficjent

	kulturalnych							Dane LGD
	Liczba osób, które uczestniczyły w zajęciach edukacyjnych		osoba	0			90	Beneficjent, Dane LGD
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
						Początkowa 2013 rok	Końcowa 2023	
2.1.1	Budowa i przebudowa niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe, turyści	Konkurs	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	0	21	Beneficjent
2.1.2	Przebudowa, budowa lub wyposażenie obiektów, terenów i przestrzeni w celu odtworzenia lub nadania funkcji kulturalnych, społecznych i gospodarczych	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe	konkurs	Liczba przebudowanych/ wybudowanych/ wyposażonych obiektów infrastruktury technicznej i kulturalnej	sztuka	0	13	Beneficjent
2.2.1	Konserwacja i rewitalizacja obiektów o szczególnym znaczeniu historycznym, przyrodniczym lub kulturowym dla obszaru LGD	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe, turyści	konkurs	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	sztuka	0	2	Beneficjent
2.2.2	Promocja lokalnego dziedzictwa i zasobów lokalnych	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe,	Konkurs, projekty współpracy	Liczba wydanych/opracowanych publikacji, materiałów	komplet	0	1	Beneficjent

		turyści, grupy defaworyzowane, lokalni liderzy, dzieci i młodzież		promocyjnych, gadżetów promocyjnych				
				Liczba wydarzeń promocyjnych,	sztuka	0	1	Beneficjent/Dane LGD
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym współpracy międzynarodowej	sztuka	0	3	Dane LGD
2.2.3	Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez tworzenie i doposażenie muzeów lub obiektów pełniących ich funkcje	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe, turyści	konkurs	Liczba obiektów objętych wsparciem	sztuka	0	1	Beneficjent
2.2.4	Organizacja zajęć kulturalnych i edukacyjnych dla mieszkańców obszaru	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe, dzieci i młodzież, lokalni liderzy	Konkurs, projekt grantowy	Liczba wspartych inicjatyw – zajęcia kulturalne, warsztaty	sztuka	0	3	Beneficjent, dane LGD
				Liczba wspartych inicjatyw – zajęcia edukacyjne, szkolenia dla lokalnych liderów	sztuka	0	4	Beneficjent, dane LGD
SUMA								

Tabela 15. Wskaźniki wsparcia na koszty bieżące LGD

<table>
<tr><th colspan="8">Wskaźniki wsparcia na koszty bieżące LGD</th></tr>
<tr><td>Nazwa wskaźnika</td><td>Jednostka miary</td><td colspan="3">Stan początkowy na 2013</td><td>Plan 2023 rok</td><td>Źródło danych/ sposób pomiaru</td></tr>
<tr><td>Wskaźniki rezultatu</td><td>Jednostka miary</td><td colspan="3">Stan początkowy na 2013</td><td>Plan 2023 rok</td><td>Źródło danych/ sposób pomiaru</td></tr>
<tr><td>Liczba odwiedzin strony internetowej</td><td>sztuk</td><td colspan="3">0</td><td>42 000</td><td>Dane LGD</td></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="3">Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)</td><td colspan="6">Wskaźniki produktu</td></tr>
<tr><td rowspan="2">nazwa</td><td rowspan="2">Jednostka miary</td><td colspan="2">Wartość</td><td rowspan="2">Źródło danych/ sposób pomiaru</td></tr>
<tr><td>Początkowa 2013 rok</td><td>Końcowa 2023</td></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="2">Wsparcie na koszty bieżące LGD</td><td>Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD</td><td>osobodzień</td><td>0</td><td>83</td><td>Dane LGD</td></tr>
<tr><td>Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa</td><td>sztuka</td><td>0</td><td>100</td><td>Dane LGD</td></tr>
<tr><td>SUMA</td><td></td><td></td><td colspan="4"></td></tr>
</table>

Tabela 16. Wskaźniki Aktywizacji

<table>
<tr><th colspan="6">Wskaźniki wsparcia aktywizacji</th></tr>
<tr><td>Nazwa wskaźnika</td><td>Jednostka miary</td><td colspan="2">Stan początkowy na 2013</td><td>Plan 2023 rok</td><td>Źródło danych/ sposób pomiaru</td></tr>
<tr><td>Wskaźniki rezultatu</td><td>Jednostka miary</td><td colspan="2">Stan początkowy na 2013</td><td>Plan 2023 rok</td><td>Źródło danych/ sposób pomiaru</td></tr>
<tr><td>Liczba podmiotów, które zawarły umowę o przyznaniu pomocy</td><td>sztuka</td><td colspan="2">0</td><td>60</td><td>Dane LGD</td></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="2">Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)</td><td colspan="4">Wskaźniki produktu</td></tr>
<tr><td>nazwa</td><td>Jednostka miary</td><td colspan="2">Wartość</td><td rowspan="2">Źródło danych/ sposób pomiaru</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td></td><td>Początkowa 2013 rok</td><td>Końcowa 2023</td></tr>
<tr><td colspan="2">Aktywizacja</td><td>Liczba wydarzeń/ spotkań adresowanych do mieszkańców</td><td>sztuka</td><td>0</td><td>11</td><td>Dane LGD</td></tr>
</table>

ROZDZIAŁ VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Celem Stowarzyszenia są działania wpływające na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, sprawniejsze wykorzystanie potencjału rozwojowego terenów wiejskich, poprawę ich konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności ekonomicznej przez mieszkańców tych terenów oraz potencjalnych przedsiębiorców, a także aktywizację oraz współpracę lokalnych środowisk. Jednym z celów szczegółowych Stowarzyszenia jest: upowszechnianie informacji o warunkach i zasadach udzielania pomocy na realizację projektów przedkładanych przez wnioskodawców, kryteriach wyboru projektów oraz sposobie naboru wniosków o pomoc w ramach realizacji LSR.

Kluczowym celem przy tworzeniu procedur było określenie przejrzystych zasad obowiązujących przy dokonywaniu wyboru operacji oraz zachowanie bezstronności przez członków Rady Stowarzyszenia.

Zgodnie z § 27 pkt. 1 lit. d, Statutu Stowarzyszenia do kompetencji Walnego Zebrania należy m.in.: podejmowanie uchwał w sprawie przyjęcia procedur wyboru operacji do realizacji w ramach LSR oraz kryteriów oceny operacji.

W związku z powyższym zostały podjęte 2 uchwały: Uchwała Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Ziemia Zamojska Nr 8/XII/2015 z dnia 15 grudnia 2015 r., w sprawie przyjęcia procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR, oraz Uchwała Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Ziemia Zamojska Nr 9/XII/2015 z dnia 15 grudnia 2015 r., w sprawie przyjęcia procedury wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych oraz kryteria wyboru przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska".

Ocena operacji na podstawie kryteriów wyboru polegać będzie na dokonaniu oceny operacji zakwalifikowanych wcześniej, jako zgodnych z zakresem tematycznym wskazanym w ogłoszeniu, zgodnych z PROW 2014-2020 oraz zgodnych z LSR , w oparciu o specyficzne dla LGD „Ziemia Zamojska" kryteria wyboru. Jej zasadniczym celem jest wybór operacji, które w największym stopniu mogą realizować założenia LSR.

Wielopoziomowy proces konsultacyjny w trakcie opracowywania zarówno procedur jak i kryteriów wyboru zapewnia ich obiektywizm i transparentność. W trakcie ustalania procedury wyboru i oceny operacji w zależności od specyfiki działania brano pod uwagę elementy diagnozy obszaru oraz konsultacji społecznych w tym zakresie. Dlatego też wyodrębniono oddzielne, zindywidualizowane kryteria wyboru dla poszczególnych kategorii interwencji LSR oraz ustalono odmienne elementy określające ramy pomocy. W trakcie opracowywania kryteriów dążono do tego aby były mocną podstawą do wyboru operacji, które najtrafniej realizować będą założone cele LSR, ale również dołożono należytej staranności aby nie dyskryminowały jakichkolwiek podmiotów czy osób w zakresie możliwości pozyskania środków zewnętrznych. Zgodnie z § 35 Statutu Stowarzyszenia wyłączną kompetencją Rady jest wybór operacji które mają być realizowane w ramach opracowanej przez Stowarzyszenie Lokalnej Strategii Rozwoju. W celu wykluczenia wątpliwości co do jakości oceny jak i samego jego przebiegu przyjęte do oceny kryteria są mierzalne, a w przypadku kryteriów jakościowych zawierają opis w jaki sposób należy dokonać oceny. Kryteria mierzalne precyzyjnie określają wielkości konieczne do uzyskania konkretnej liczby punktów w danym kryterium.

Ocena dokonywana jest indywidualnie przez członków Rady na imiennych kartach oceny operacji wg kryteriów wyboru. Miejsce operacji na liście określi średnia arytmetyczna wszystkich indywidualnych ocen danego projektu.

LGD „Ziemia Zamojska" zastosowała jako jeden z elementów wyboru, powtarzalny dla wszystkich typów projektów, kryterium „Innowacyjność operacji", przy czym innowacyjność została odniesiona do lokalnych rzeczywistych możliwości obszaru. Innowacyjności na terenie LGD „Ziemia Zamojska" została zdefiniowana następująco: „Przez innowacyjność rozumie się wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, wyrobu, usługi lub procesu, nowej metody marketingowej lub nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem, nowatorski sposób wykorzystania lokalnych zasobów oraz nowe sposoby zaangażowania lokalnej społeczności w proces rozwoju". Zastosowanie takiego rozwiązania z uwzględnieniem możliwości pozyskania maksymalnej oceny będzie pozytywnie oddziaływać na potencjalnych wnioskodawców w zakresie wdrażania rozwiązań cechujących się wysoka wartością dodana dla obszaru LGD.

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowana przez Społeczność realizowana będzie poprzez:

1. Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Wsparcie to obejmuje następujące zakresy operacji:
- Rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim objętym strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność poprzez: podejmowanie działalności gospodarczej oraz rozwijanie działalności gospodarczej

Podejmowanie działalności gospodarczej
Diagnoza obszaru jak również spotkania związane z partycypacją społeczną w trakcie opracowywania LSR, wykazały dużą potrzebę jak również zainteresowanie w zakresie rozpoczynania działalności gospodarczej przez mieszkańców obszaru. Istniejące obecnie instrumenty związane ze wsparciem osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą m.in. dotacje dla osób bezrobotnych finansowane ze środków Urzędu Pracy w ocenie mieszkańców obszaru są niewystarczające, a ich wysokość jest zbyt niska w stosunku do realnych potrzeb osób rozpoczynających prowadzenie własnej działalności. Ponadto środki te dedykowane są jedynie dla osób pozostających w rejestrze osób bezrobotnych Urzędu Pracy.

Doświadczenie własne LGD wynikające z przeprowadzonej ewaluacji w okresie wdrażania LSR w latach 2007-2013 wykazują, że średnia kwota dofinansowania dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą wynosiła 80 tys. zł.

Biorąc pod uwagę ww. uwarunkowania jak również założenia strategii w zakresie stymulowania przedsiębiorczości na terenie obszaru LGD oraz sygnały ze spotkań konsultacyjnych zakłada się, że w ramach wdrażania LSR w latach 2014-2020 kwota dofinansowania dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą wynosić będzie 80 tys. zł. Poziom dofinansowania będzie zgodny z odpowiednim rozporządzeniami w tym zakresie i wyniesie do 100 % kosztów przedsięwzięcia. Zaproponowana kwota wsparcia jest adekwatna do potrzeb sygnalizowanych przez osoby zainteresowane rozpoczęciem działalności gospodarczej w trakcie spotkań konsultacyjnych w ramach opracowywania strategii. Zgodnie z informacjami zawartymi w diagnozie obszaru, mieszkańcy wskazują możliwość rozpoczęcia działalności gospodarczej jako kluczowy element mający wpływ na poprawę swojej sytuacji na rynku pracy, jak również postrzegają to jako szansę rozwojową obszaru. Z drugiej zaś strony bardzo często pojawiały się sygnały mówiące o tym, że istniejące instrumenty dotacyjne dla osób bezrobotnych nie pozwalają na pokonanie bariery „rozpoczęcia" działalności gospodarczej w odpowiednim wymiarze np. zakup odpowiedniej ilości maszyn i urządzeń do rozpoczęcia i prowadzenia działalności, co znacząco ogranicza rozwój przedsiębiorczości i podejmowanie przez mieszkańców ryzyka zakładania własnego biznesu. Analiza ankiet „Identyfikacja potrzeb i oczekiwań mieszkańców" wskazała, że najistotniejszym wsparciem w zakresie poprawy warunków na rynku pracy jest wsparcie poprzez „Dotacje dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą". Odpowiedź ta wskazało 43 % ankietowanych. Biorąc pod uwagę, że 22% wskazało również odpowiedź „Dotacje dla osób prowadzących lub rozpoczynających działalność agroturystyczną" można stwierdzić, że ankietowani wsparcie dotacyjne traktują priorytetowo i jako najważniejszy element związany z rynkiem pracy. Przeprowadzone analizy obszaru wskazały również, że główne obszary przedsiębiorczości w jakich powinna być pobudzana lokalna gospodarka to: turystyka (38 % wskazań wśród badanych), przetwórstwo – 33% ankietowanych oraz usługi 18 %. W związku z powyższym w kryteriach wyboru operacji podmioty rozpoczynające działalność gospodarczą w tych obszarach uzyskają odpowiednio wyższą punktacje w ramach kryterium „Charakter podejmowanej działalności". Dodatkowo preferowane będą podmioty lub osoby, które tworzą więcej niżej jedno miejsce pracy, dzięki czemu pobudzony będzie rynek pracy. Ponadto dzięki preferowaniu samo zatrudnienia, jak również tworzenia miejsc pracy dla osób z grup defaworyzowanych, tworzone będą dobre warunki do aktywnego uczestnictwa tych osób na rynku pracy.
Zaproponowane zasady wsparcia dotyczyć będą zarówno osób rozpoczynających działalność gospodarczą - samozatrudnienie jak i podmiotów rozpoczynających działalność gospodarcza i tworzących miejsce pracy.

Rozwijanie działalności gospodarczej
Szczególne znaczenie dla zrównoważonego rozwoju obszaru ma również powstawanie nowych stabilnych miejsc pracy. Instrumenty wspierające powstawania nowych miejsc pracy w ramach LSR muszą być na tyle atrakcyjne aby cieszyły się zainteresowaniem podmiotów gospodarczych jak również były konkurencyjne do podobnych instrumentów funkcjonujących w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Lubelskiego. Dlatego też zakłada się, że maksymalny poziom dofinansowania będzie wynosił do 300 tyś zł i obwarowany będzie koniecznością utworzenia co najmniej

jednego miejsca pracy. Wartość dofinansowania będzie wynosić do 70 % kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia. Biorąc jednak pod uwagę lokalne uwarunkowania zakłada się, że preferowane będą projekty tworzące większą ilość miejsc pracy, dlatego też w kryteriach wyboru operacji zastosowane odpowiednie narzędzia preferujące takie pomysły. Każdy z przedsiębiorców będzie zobowiązany do utrzymania utworzonych miejsc pracy przez okres 3 lat od daty otrzymania płatności końcowej w ramach realizowane projektu rozwojowego.
Wysokość dofinansowania została oparta w szczególności o rzeczywiste potrzeby lokalnego środowiska gospodarczego, a również doświadczenia własne LGD „Ziemia Zamojska" z poprzedniego okresu dofinansowania. Bezwzględna konieczność tworzenia 3 miejsc pracy aby uzyskać wsparcie w wysokości 300 tyś zł. w poprzednim okresie programowania, wielokrotnie była jednym z głównych czynników hamujących proces pozyskiwania środków zewnętrznych w ramach PROW 2007-2014 przez lokalne środowisko gospodarcze. Informacje i sygnały jakie były wielokrotnie przekazywane przez przedsiębiorców do LGD dotyczyły w szczególności dużego ryzyka gospodarczego w zakresie konieczności utrzymania utworzonych miejsc pracy przez cały okres trwałości projektu. Dlatego też na podstawie konkretnych wniosków od lokalnego środowiska gospodarczego w założeniach strategii przyjęto minimalne wymagania dotyczące ilości koniecznych do utworzenia miejsc pracy z jednoczesną preferencją w lokalnych kryteriach wyboru podmiotów, które będą tworzyły większą ilość miejsc pracy niż konieczne minimum. Kwotowy poziom dofinansowania w wysokości 300 tyś. zł. jest szansą dla lokalnych podmiotów gospodarczych na znaczące przyspieszenie procesu rozwoju firm w oparciu o nowoczesne technologie oparte na obecnych trendach w zakresie świadczenia usług czy też produkcji. Wdrażanie nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-technologicznych jest procesem kosztochłonnym i w przypadku podejmowania go jedynie z środków własnych przez przedsiębiorstwo wielokrotnie jest odkładany w czasie lub wiąże się z realizacja w okrojonym zakresie. To z kolei odbija się negatywnie na zachowaniu konkurencyjności podmiotów i tworzeniu nowych miejsc pracy. Diagnoza obszaru wykazuje w sposób wyraźny znaczące dysfunkcje rozwojowe w zakresie przedsiębiorczości, co w sposób bezpośredni przenosi się na ilość miejsc pracy i stopę bezrobocia wśród mieszkańców terenu LGD. Przeprowadzona ankieta wśród mieszkańców w zakresie rynku pracy i dostępności do zatrudnienia wykazała, ze aż 70% badanych określiła go na poziomie bardzo słabym i aż 20 % na poziomie słabym. Wyniki te świadczą o dramatycznej wręcz sytuacji w zakresie dostępności do zatrudnienia dla mieszkańców obszaru. Tym samym można uznać, że jest to jeden z największych problemów społecznych obszaru. Bezpośrednio z dostępnością do zatrudnienia powiązany jest rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD, o którym śmiało można powiedzieć ze jest słaby i nie na wystarczającym poziomie w stosunku do istniejących potrzeb. Stymulowanie jego rozwoju jak tez tworzenia nowych miejsc pracy winny stanowić priorytetowy obszar podejmowanych działań przez różne środowiska obszaru LGD „Ziemia Zamojska". Oddziaływanie na tworzenie stabilnych i atrakcyjnych miejsc pracy przez LGD będzie możliwe jedynie przez udzielanie wsparcia o jak największej intensywności jak również wartości kwotowej.

W ramach LSR wsparciem objęte będą również zakresy operacji mające na celu: wzmocnienie kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych, zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz budowę lub przebudowę ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej.

Wspomniane zakresy operacji są tożsame z zakresami w działaniu „Odnowa i rozwój wsi" z poprzedniego okresu programowania. Na realizację operacji w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi" w latach 2007-2013 przeznaczono największą część budżetu (63%) tj. 2 992 518,93 zł LSR . LGD „Ziemia Zamojska" przeprowadziła 5 naborów, w których złożono 23 wnioski o przyznanie pomocy, a przyznano dofinansowanie 20 projektów. W kategorii tej interwencji najczęstszym beneficjentem korzystającym z tych funduszy były jednostki samorządu terytorialnego lub ich jednostki organizacyjne. Rzadziej ze środków tych korzystały inne podmioty. Poziom dofinansowania dla projektów realizowanych przez jednostki sektora finansów publicznych jest z góry narzucony przez odpowiednie rozporządzenie, natomiast w ramach opracowywania LSR zostało do rozstrzygnięcia jaki poziom dofinansowania powinny mieć inne podmioty ubiegające się o wsparcie w ramach tego działania.

Biorąc pod uwagę diagnozę obszaru, podmioty biorące udział w partycypacyjnym modelu opracowania LSR jak również planowany zakres operacji można domniemywać, że inne podmioty które zamierzają aplikować o te środki to m.in. kościoły i związki wyznaniowe.

Aby stwarzać równe szanse wszystkim podmiotom oraz transparentny system kontraktowania środków w procesie konsultacji społecznych uzgodniono, że podmioty inne niż sektor publiczny będą mogły starać się maksymalnie o dofinansowanie projektów w wysokości do 80 % kosztów kwalifikowanych. W ramach kryteriów wyboru uzgodniono: doświadczenie wnioskodawcy, wpływ na rozwój rekreacji, turystyki, kultury lub zachowanie dziedzictwa historyczno – kulturowego, miejsce realizacji operacji, priorytetowe grupy docelowe, innowacyjność operacji, integracja podmiotów, integracja zasobów, oddziaływanie na środowisko lub klimat, doradztwo biura LGD oraz racjonalność budżetu operacji. Maksymalny i minimalny kwotowy poziom dofinansowania na poszczególne podmioty został zaakceptowany zgodnie z odpowiednim rozporządzeniem w tym zakresie.

2. Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" w zakresie projektów grantowych.

Wsparcie to obejmuje następujące zakresy operacji:

- Promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych.
- Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych.

Projekty grantowe to nowy instrument w ramach wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju tym samym dosyć trudno jest określić precyzyjnie ramy jakie powinny regulować ten proces wdrażania LSR. Najbliższym instrumentem z poprzedniego okresu wdrażania do projektów grantowych są działania w ramach „Małych Projektów", których wysokość dofinansowania jak również zakresy tematyczne odpowiadają planowanym interwencjom w ramach projektów grantowych. W poprzednim okresie programowania działanie „Małe projekty" cieszyło się bardzo dużym zainteresowaniem wśród wnioskodawców z obszaru LGD "Ziemia Zamojska". Ogłoszono 8 naborów wniosków, w których złożono 77 wniosków o przyznanie pomocy finansowej i aż 67 projektów otrzymało dofinansowanie. Określając sposób wyboru tych operacji uwzględniono również informacje pozyskane od lokalnego środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem sektora organizacji pozarządowych. Bariery rozwojowe tych instytucji to głownie braki finansowe (7 z 9 ankietowanych podmiotów wskazało ten problem) Następne trudności w kolejności to: małe zaangażowanie mieszkańców w działalność instytucji, braki kadrowe, brak zaangażowania społecznego brak prawdziwych liderów społecznych.

Realizacja projektów grantowych przez Lokalną Grupę Działania „Ziemia Zamojska" w ramach wdrażania LSR z jednej strony służyć ma uzyskaniu określonych celów LSR, ale również wartością dodaną małych grantów ma być wzmocnienie lokalnego środowiska NGO i impuls rozwojowy pozwalający na pokonanie większości barier, z którymi spotykają się na dzień dzisiejszy.

W związku z powyższym LGD „Ziemia Zamojska" zakłada w tym zakresie wydatkowanie 85 253 zł. Kwoty dofinansowania poszczególnych przedsięwzięć grantowych będą nie mniejsze niż 5 tys. zł oraz nie wyższe niż 50 tys. zł, a limit pomocy na jednego grantobiorcę wynosić będzie 100 tys. zł w okresie realizacji Programu. Tak szeroki wachlarz od kwoty minimalnej „grantu" do kwoty maksymalnej pozwoli na zaangażowanie się w pozyskiwanie tych środków zarówno podmiotów małych jak i tych większych z potencjałem organizacyjno-finansowym. Intensywność pomocy dla wszystkich podmiotów wnioskujących w ramach grantów wynosić będzie do 99% kosztów kwalifikowanych. Minimalny wkład własny jaki będą musiały zapewnić podmioty ubiegające się o granty wynosić będzie 1%.

ROZDZIAŁ VII. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania jest ściśle powiązanych z logiką realizacji poszczególnych celi Lokalnej Strategii Rozwoju opisanej w rozdziale V. Posiada on racjonalny harmonogram osiągania wskaźników produktu oraz planowany budżet na przedsięwzięcia przewidziane w LSR. Realizacja działań w lamach LSR została zaplanowana w kontekście 3 kluczowych etapów:

1 etap: lata 2016-2018
2 etap: lata 20119-2021
3 etap: lata 2022-2023

Większość operacji planowanych do realizacji, została zaplanowana w 1 i 2 etapie w sposób umożliwiający minimalizowanie ryzyk związanych z osiąganiem wskaźników przyjętych jako miary sukcesu jej wdrażania.

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Zamojska" na realizację celu ogólnego 1 Rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR przewidziano budżet w wysokości: 3 431 415,88 zł., w tym na cel szczegółowy 1.1 Wsparcie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie bezrobociu na obszarze LSR przewidziano: 3 431 415,88 zł., Na realizację celu ogólnego 2 Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru przewidziano budżet w wysokości: 3 551 084,12 zł., w tym na cel szczegółowy 2.1 Poprawa jakości infrastruktury przestrzennej i turystycznej oraz pobudzenie oddolnych inicjatyw przewidziano: 2 931 095,89 zł., a na cel szczegółowy 2.2 Zachowanie i promocja lokalnego dziedzictwa oraz wsparcie działań edukacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców obszaru LGD – 619 988,23 zł. Budżet na poddziałanie Aktywizacja w ramach celu ogólnego 2 przewidywana jest w wysokości 171 000 zł. Realizacja projektów współpracy przewidywana jest w ramach celu ogólnego 2 w kwocie 332 500 zł. Na koszty bieżące przewidziano 1 396 500 zł.

W ramach budżetu planowane wsparcie na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy przewidziane jest 3 431 415,88 zł., co stanowi 50,4% budżetu poddziałania Realizacja LSR. W latach 2016 – 2018 planowane wsparcie w ramach Realizacji LSR, aktywizacji, projektów współpracy oraz kosztów bieżących będzie wynosić: 3 581 290 zł., natomiast w latach 2019 – 2021 przewidziano 4 679 410,00 zł, zaś na ostatnim etapie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju założono 289 300,00 zł.

Wszelkie szczegóły planu działania zawarte są w załączniku do niniejszej LSR.

ROZDZIAŁ VIII. BUDŻET LSR

Budżet LGD Ziemia Zamojska na lata 2016-2023 kształtuje się na poziomie: 6 650 000 zł na wdrażanie operacji w ramach LSR, 133 000 zł na projekty współpracy oraz 1 567 500 zł na koszty bieżące i aktywizację. Wsparcie finansowe pochodzi z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Poniżej zaprezentowano powiązania budżetu z poszczególnymi celami LSR, które mają przyczynić się do zrealizowania wizji, określonej w partycypacyjnym procesie tworzenia założeń strategii

Tabela 17. Powiązania budżetu LSR z poszczególnymi celami LSR

Cel szczegółowy	Budżet na realizację celu (PLN)	Powiązanie budżetu z celami
Cel szczegółowy 1.1.Wsparcie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie bezrobociu na obszarze LSR	**3 431 415,88**	• Wsparcie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich • Wsparcie podmiotów tworzących nowe miejsca pracy
Razem Cel ogólny 1	**3 431 415,88**	
Cel szczegółowy 2.1 Poprawa jakości infrastruktury przestrzennej i turystycznej oraz pobudzenie oddolnych inicjatyw	**2 931 095,89**	• Budowa i przebudowa niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej • Przebudowa, budowa lub wyposażenie obiektów, terenów i przestrzeni w celu odtworzenia lub nadania funkcji kulturalnych, społecznych i gospodarczych • Wzmocnienie aktywizacji i integracji społecznej
Cel szczegółowy 2.2 Zachowanie i promocja lokalnego dziedzictwa oraz wsparcie działań edukacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców obszaru LGD	**619 988,23 (w tym: 3 projekty współpracy – 332 500 zł)**	• Konserwacja i rewitalizacja obiektów o szczególnym znaczeniu historycznym, przyrodniczym lub kulturowym • Promocja lokalnego dziedzictwa i zasobów lokalnych • Zachowanie dziedzictwa lokalnego poprzez tworzenie i doposażenie muzeów lub obiektów pełniących ich funkcje • Organizacja zajęć kulturalnych i edukacyjnych dla mieszkańców obszaru
Razem Cel ogólny 2	**3 551 084,12 (w tym: projekty współpracy – 332 500 zł.)**	
Koszty bieżące	**1 396 500**	
Aktywizacja	**171 000**	

ROZDZIAŁ IX. PLAN KOMUNIKACJI

1. Główne cele działań komunikacyjnych wynikające z przeprowadzonej analizy potrzeb/problemów komunikacyjnych

Plan komunikacji z lokalną społecznością na lata 2014-2020 określa reguły prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych przez Lokalną Grupę Działania "Ziemia Zamojska" w odniesieniu do

środków pomocowych Unii Europejskiej, dostępnych w związku z realizacją Umowy Ramowej dotyczącej Lokalnej Strategii Rozwoju.

LGD Ziemia Zamojska przeprowadziła szereg działań konsultacyjnych w społeczności lokalnej z obszaru wdrażania LSR. Wśród zastosowanych metod, opisanych w Rozdziale II (partycypacyjny charakter LSR) niniejszej strategii wymienić należy: spotkanie otwarte, kawiarenkę obywatelską, badanie fokusowe z przedstawicielami grup defaworyzowanych oraz grupa robocza. Dodatkowo analizie zostały poddane dotychczas stosowane metody i techniki komunikacji LGD z otoczeniem. W ramach przeprowadzonych konsultacji i analiz, do najważniejszych wniosków zaliczyć można:

- Wg badań ankietowych LGD Ziemia Zamojska jest rozpoznawalna na obszarze
- Pracownicy LGD mają duże doświadczenie w prowadzeniu działań komunikacyjnych, o czym świadczą liczne i zróżnicowane działania w minionym okresie programowania
- Najbardziej skutecznymi formami komunikacji z mieszkańcami obszaru są spotkania, ulotki i broszury oraz strona internetowa www.lgdziemiazamojska.pl oraz portal społecznościowy LGD na FB
- Ważną rolę w komunikacji z mieszkańcami stanowią lokalni liderzy
- Należy podjąć działania mające na celu dotarcie z informacjami o działalności LGD do grup defaworyzowanych oraz o możliwości uzyskania wsparcia w ramach LGD przez te grupy
- Oprócz działań komunikacyjnych skierowanych do ogółu mieszkańców obszaru LGD, należy zwrócić szczególną uwagę na grupę przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i lokalnych liderów.

W związku z powyższym do głównych celów planu komunikacji LGD Ziemia Zamojska należy zaliczyć:

- Poinformowanie mieszkańców obszaru LGD, potencjalnych wnioskodawców oraz media o LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawani a dofinansowania typach projektów, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR, kryteriach wyboru i oceny operacji używanych przez organ decyzyjny LGD
- Wydawanie publikacji dotyczących PROW oraz działalności LGD
- Aktywizacja mieszkańców obszaru LGD
- Szkolenie/Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach przyznawania pomocy oraz kryteriach oceny używanych przez organ decyzyjny LGD
- Pomoc beneficjentom w realizacji i rozliczaniu projektów
- Uzyskanie informacji zwrotnej nt oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD
- Poinformowanie ogółu mieszkańców o efektach wdrażania LSR
- Monitoring i ewaluacja działań komunikacyjnych
- Utrzymanie dobrego wizerunku i rozpoznawalności LGD

2. Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu

W ramach działań komunikacyjnych oraz wykorzystywanych środków przekazu zdecydowano, że najbardziej odpowiadającym oczekiwaniom mieszkańców obszaru działania LGD schematem, będzie duże zróżnicowanie metod, utrzymanie dotychczasowych kanałów komunikacji, które się sprawdziły, a także inwestycja w nowoczesne formy przekazu, które do tej pory nie były szeroko wykorzystywane.

Wśród podejmowanych działań należy wyróżnić:

1. Kampanie informacyjne – będą dotyczyły wybranych celów głównych planu komunikacji. Za kampanię informacyjną uznaje się szereg działań komunikacyjnych podejmowanych w ramach jednego celu, wykorzystujących zróżnicowane środki przekazu.
2. Badania satysfakcji – badanie satysfakcji odbywać się będzie poprzez uzupełnianie formularzy/ankiet przez beneficjentów (uczestników) wybranych wydarzeń.
3. Doradztwo indywidualne – prowadzone w biurze LGD doradztwo przez pracowników LGD będzie formą indywidualnych konsultacji spraw związanych z LGD i LSR
4. Doradztwo grupowe–organizowane spotkania dotyczące możliwości włączenia się we wdrażanie LSR, realizowanie operacji w ramach LSR i innych projektów.
5. Warsztaty – organizowane przez LGD warsztaty dotyczyć będą precyzyjnie zaplanowanych obszarów działania zdefiniowanych grup docelowych
6. Wydarzenia promocyjne – odbywać się będą różne formy imprez i wydarzeń promocyjnych, na których grupy adresatów będą mogli zdobywać wiedzę i informacje o LGD i LSR

7. Bieżąca publikacja informacji – pracownicy LGD będą na bieżąco udostępniali informacje poprzez dostępne kanały komunikacyjne Stowarzyszenia oraz partnerów, tj. strona internetowa LGD, portal społeczności owy, tablice ogłoszeń w siedzibie LGD oraz gmin członkowskich.
8. Wydawnictwa i publikacje – w ramach działań komunikacyjnych publikowane będą również ogłoszenia/artykuły w mediach lokalnych i ponadlokalnych. Dodatkowo, LGD będzie wydawało foldery, broszury, ulotki i inne materiały promocyjne, służące rozpowszechnianiu informacji nt. LSR, LGD i marki PROW 2014-2020.

3. Główni adresaci działań komunikacyjnych (grupy docelowe)

Elementem przeprowadzonych konsultacji było także określenie grup docelowych działań komunikacyjnych oraz określenie ich potrzeb w zakresie komunikacji. Uznano, że zastosowane działania komunikacyjne oraz środki przekazu i sposoby komunikacji powinny w szczególny sposób skupiać się na grupach docelowych przedsięwzięć realizowanych w ramach wdrażania LSR:

1. Osoby z grup defaworyzowanych ze względu na sytuację na rynku pracy określonych w LSR – podejmowane działania komunikacyjne w szczególności będą kierowane na dotarcie do osób defaworyzowanych. W związku z tym wykorzystane zostaną nie tylko działania informacyjne, ale również współpraca z instytucjami, dzięki którym dotarcie do tych osób będzie łatwiejsze, czyli instytucjami zajmującymi się osobami bezrobotnymi i/lub osobami z niekorzystną sytuacją materialną.
2. Przedsiębiorców i osoby chcące podjąć działalność gospodarczą – jednym z głównych celów realizacji Strategii jest rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR, dlatego podejmowane działania komunikacyjne będą kierowane szczególnie również do tej grupy.
3. Liderów społecznych – ważną grupą docelową stanowią lokalni liderzy, którzy bardzo często stanowią „łącznik" pomiędzy instytucjami i tym, co dzieje się w gminie, a mieszkańcami. W związku z tym, działania będą nakierowane po pierwsze, na to aby liderzy Ci rzeczywiście mieli możliwie pełną informację nt. LGD i LSR, a z drugiej, Stowarzyszenie będzie chciało motywować liderów do szerszego przekazywania informacji i docierania do osób wykluczonych informacyjnie z ich środowisk.
4. Przedstawicieli organizacji pozarządowych i JST – współpraca i informowanie przedstawicieli i JST będzie o tyle ważne, że jednym z celów LGD Ziemia Zamojska wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizacja obszaru LGD. Dzięki realizacji działań z tego celu przez te instytucje będzie możliwa poprawa jakości infrastruktury przestrzennej i turystycznej oraz zachowanie i promocja lokalnego dziedzictwa
5. Mieszkańców –ogół mieszkańców jest należy również traktować jako ważną grupę odbiorców niektórych działań komunikacyjnych. Jednym z głównych celów Strategii LGD Ziemia Zamojska jest wysoka jakość życia mieszkańców LGD Ziemia Zamojska, w związku z tym szereg podejmowanych działań będzie skierowany do wszystkich mieszkańców. Ważnym zadaniem w ramach tego działania będzie dotarcie (poprzez zróżnicowanie kanałów przekazu, zaangażowanie różnych instytucji i liderów) do osób, które nie mają doświadczenia w udziale w życiu społeczności lokalnej.

4. Zakładane wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych

Szczegółowy wykaz wskaźników znajduje się w tabeli. "Plan komunikacji" Są one powiązane z odpowiednimi pozycjami w budżecie LSR (Rozdział VIII). Zastosowane wskaźniki spójne są także ze wskaźnikami działań podejmowanych w ramach LSR, które uwzględnione zostały w matrycy logicznej (Rozdział V) oraz założeniami włączenia społeczności lokalnej w działanie LGD i wdrażanie LSR (Rozdział II).

5. Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu będzie prowadzona poprzez:

Instytucje zaangażowane we wdrażanie LSR są zobligowane do regularnego prowadzenia badań ewaluacyjnych i oceny skuteczności prowadzonych działań. W związku z tym będą publikowały na stronie LGD oraz gmin te informacje w formie zestawień okresowych, rocznych i końcowych (do ustalenia). Ocena realizacji poszczególnych działań będzie dokonywana w oparciu o wskaźniki opisane w Planie Komunikacji. Ocena realizacji Planu opierać będzie się na ocenie poszczególnych działań

realizowanych w ramach Planu, dokonywanych m. in. za pomocą pre-testingu, badań ilościowych oraz na podstawie wyznaczonych wskaźników oceny skuteczności zawartych w Planie komunikacji.

6. Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji LSR

W planie komunikacji przewidziane są działania mające na celu pozyskanie informacji o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR. Dane będą zbierane w formie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej). Dodatkowe informacje zbierane będą podczas działań informacyjnych o zasadach i efektach LSR skierowane do potencjalnych wnioskodawców oraz mieszkańców. Pozyskane w ten sposób informacje zostaną wykorzystane do aktualizacji LSR, procedur oraz ewentualnej zmiany funkcjonowania poszczególnych organów LGD czy biura. W sytuacji zaistnienia problemów z wdrażaniem LSR, a także potencjalnego pojawienia się sytuacji niesatysfakcjonującej akceptacji społecznej wdrożone zostaną następujące środki zaradcze:

- wprowadzenie zasad podziału pomiędzy działaniami typowo promocyjnymi a informacyjnymi;
- nawiązane zostaną bezpośrednie kontakty z mieszkańcami i potencjalnymi beneficjentami;
- zorganizowane zostaną szkolenia dla beneficjentów i potencjalnych beneficjentów;
- formułowanie komunikatów będzie prowadzone w sposób spójny i przejrzysty

Wyniki działań realizowanych w ramach planu komunikacji będą upubliczniane za pomocą internetowych środków przekazu. Raporty i zestawienia będą na bieżąco pojawiały się na stronie internetowej LGD jak również na stronach poszczególnych gmin. Na stronach gmin zamieszczany będzie komunikat odsyłający odbiorców do strony LGD.

7. Całkowity budżet przewidziany na działania komunikacyjne

Całkowity budżet przewidziany na działania komunikacyjne wynosi 171 000 zł.

Szczegóły planu komunikacji zawarte są w załączniku do LSR.

ROZDZIAŁ X. ZINTEGROWANIE

1. Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi/ strategiami

Dokumenty strategiczne na poziomie krajowym

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Ziemia Zamojska" wpisują się w realizację celów głównego dokumentu strategicznego Polski, jakim jest **Strategia Rozwoju Kraju 2020**. Realizacja zaplanowanych w LSR przedsięwzięć będzie elementem przyczyniającym się do osiągnięcia nakreślonej w SRK wizji kraju, stwierdzającej, że „Polska w roku 2020 to: aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka i sprawne państwo". Spośród 3 obszarów strategicznych SRK obszary strategiczne, II Konkurencyjna gospodarka oraz III Spójność społeczna i terytorialna stanowią punkt odniesienia i element korelacji z celami, jakimi stawia LSR Stowarzyszania Ziemia Zamojska.

Poprzez realizację przedsięwzięć LSR realizowane będą w szczególności następujące cele SRK:

- w obszarze strategicznym II Konkurencyjna gospodarka:

a) Wzrost wydajności gospodarki,

b) Rozwój kapitału ludzkiego

- w obszarze strategicznym III Spójność społeczna i terytorialna:

a) Integracja społeczna.

Dokumenty strategiczne na poziomie regionu

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Podstawowym dokumentem określającym kierunki rozwoju Lubelszczyzny jest **Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.)**.Rozwój obszarów wiejskich traktowany jest jako zagadnienie horyzontalne, pojawiające się w różnych wymiarach w trzech z czterech celów strategicznych Strategii. Działania zaplanowane w ramach niniejszej LSR w sposób bezpośredni odnoszą się do następujących celów SRWL:

Tabela 18. Cela SRWL w odniesieniu do działań zaplanowanych w LSR

Cele SRWL	Działania zaplanowane w LSR
2.1 Poprawa warunków dla wzrostu konkurencyjności i towarowości gospodarstw	- Wsparcie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich
2.3 Wzmocnienie doradztwa rolniczego oraz promowanie i wspieranie inicjatyw współpracy rolników i mieszkańców wsi	- Szkolenia i doradztwo w zakresie rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej
2.4 Wspieranie przedsiębiorczości na wsi i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich	- Wsparcie podmiotów tworzących nowe miejsca pracy
2.2 Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego	- wsparcie dla budowania powiązań podmiotów w zakresie tworzenia i rozwoju produktów lokalnych oraz usług turystycznych lub krótkich łańcuchów dostaw
3.5 Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw	- Wsparcie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, - Wsparcie podmiotów tworzących nowe miejsca pracy
4.3 Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi i współpracy wewnątrzregionalnej	- Aktywizacja i integracja społeczna, - Wsparcie działalności organizacji pozarządowych
4.5 Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego	- Przebudowa lub budowa obiektów, terenów i przestrzeni w celu odtworzenia lub nadania funkcji kulturalnych, społecznych i gospodarczych, - Konserwacja i rewitalizacja obiektów o szczególnym znaczeniu historycznym, przyrodniczym lub kulturowym dla obszaru LGD, - Promocja lokalnego dziedzictwa i zasobów lokalnych, - Kształtowanie postaw proekologicznych na obszarze LGD

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
Cele ogólne i szczegółowe LSR Ziemia Zamojska są komplementarne z 3 osiami priorytetowymi **Regionalnego**
Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020:
- Oś Priorytetowa 7 Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego,
- Oś Priorytetowa 9 Rynek pracy,
- Oś Priorytetowa 11 Włączenie społeczne.

Dokumenty strategiczne na poziomie lokalnym
Strategia Rozwoju Powiatu Zamojskiego
Strategia Rozwoju Powiatu Zamojskiego stanowi załącznik do Uchwały nr IX/37/2007 Rady Powiatu w Zamościu z dnia 27 czerwca 2007 roku, określa misję obszaru powiatu :
„ Zachowanie cennych walorów środowiska naturalnego i kulturowego, w którym będą stworzone warunki dla:
- nowoczesnego i wydajnego rolnictwa zdolnego do konkurowania na wspólnym rynku UE,
- rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, wymiany towarów i usług związanych głównie z przetwórstwem rolno-spożywczym,
- wykorzystania zasobów związanych z tzw. „rentą położenia" tj. bezpośredniej bliskości ze wschodnią granicą celną Unii Europejskiej"

Tabela 19. Cele strategiczne SRPZ w powiązaniu z celami szczegółowymi LSR

Cele strategiczne SRPZ	Cele szczegółowe LSR
Rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich	- Poprawa jakości infrastruktury przestrzennej i turystycznej oraz pobudzenie oddolnych inicjatyw społecznych, - Zachowanie i promocja lokalnego dziedzictwa oraz wsparcie działań edukacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców obszaru LGD
Rozwój przedsiębiorczości i	- Wsparcie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie bezrobociu na

pozyskiwanie inwestycji.	obszarze LSR, - Wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi na obszarze LGD
Rozwój infrastruktury lokalnej	- Poprawa jakości infrastruktury przestrzennej i turystycznej oraz pobudzenie oddolnych inicjatyw społecznych, - Zachowanie i promocja lokalnego dziedzictwa oraz wsparcie działań edukacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców obszaru LGD

Punktem wyjścia dla określenia celów LSR, a następnie przedsięwzięć były:
- diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru objętego LSR wraz z analizą SWOT,
- dokumenty programowe regulujące wdrażanie podejścia RLKS w Polsce,
- wyniki spotkań konsultacyjnych

oraz

- dokumenty strategiczne odnoszące się do obszaru LGD.

Dokumenty strategiczne rozwoju gmin wchodzących w skład LGD

W procesie tworzenia LSR pod uwagę wzięto strategie rozwoju poszczególnych gmin (lub ich projekty) oraz inne dokumenty o charakterze strategicznym (plany rozwoju lokalnego, zagospodarowania przestrzennego, plany ochrony środowiska). Zapisy wszystkich wyżej wymienionych dokumentów są skorelowane z celami niniejszej LSR, szczególnie w zakresie rozwoju turystyki poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru LGD, zachowania dziedzictwa kulturowego, dążenia do większego rozwoju działalności gospodarczej, wspierania przedsiębiorczości i przeciwdziałania bezrobociu oraz coraz większej integracji i aktywności mieszkańców, co w efekcie powinno doprowadzić do podniesienia standardów życia mieszkańców LGD.

Programy operacyjne

Przedsięwzięcia realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju są również komplementarne z założeniami zawartymi w Programach Operacyjnych:

Tabela 20. Komplementarność przedsięwzięć LSR z założeniami PO

Cele LSR Ziemia Zamojska	Program Operacyjny Polska Wschodnia	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
Cel szczegółowy 2.2 Zachowanie i promocja lokalnego dziedzictwa oraz wsparcie działań edukacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców obszaru LGD			Cel tematyczny: ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów, w tym także ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
Cel szczegółowy 1.1 Wsparcie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie bezrobociu na obszarze LSR, Cel szczegółowy 1.2 Wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi na obszarze LGD "	Cel: aktywizacja zasobów pracy i podniesienie jakości kapitału ludzkiego poprzez wzmacnianie potencjału nowoczesnych kadr oraz skuteczne przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy	Cel tematyczny: Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników, Cel tematyczny: Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
Cele sformułowane w Lokalnej Strategii Rozwoju realizowanej są zbieżne z celami szczegółowymi Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Tabela 21. Zbieżność celów szczegółowych LSR z Celami szczegółowymi PROW 2014-2020

Cel szczegółowy PROW 2014-2020	Cele szczegółowe LSR Ziemia Zamojska
3A Poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe	1.2 Wspieranie współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi na obszarze LGD
6A Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy	1.1 Wsparcie przedsiębiorczości i przeciwdziałanie bezrobociu na obszarze LSR,
6B Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich	2.1 Poprawa jakości infrastruktury przestrzennej i turystycznej oraz pobudzenie oddolnych inicjatyw społecznych
	2.2 Zachowanie i promocja lokalnego dziedzictwa oraz wsparcie działań edukacyjnych i kulturalnych dla mieszkańców obszaru LGD

2. Integracja podmiotów różnych sektorów, zasobów oraz obszaru

Cele szczegółowe jak i planowane do realizacji w ramach LSR przedsięwzięcia zostały zdefiniowane w sposób zapewniający budowanie partnerskich relacji wśród beneficjentów strategii. Dzięki temu proces wdrażania LSR budował będzie płaszczyznę współpracy pomiędzy różnymi aktorami życia obszaru oraz zapewni efektywne partnerstwo różnych sektorów ukierunkowane na osiąganie określonych celów rozwojowych. Tylko takie podejście zapewni efekt synergiczny. Spójne i kompleksowe oparte na różnych „drogach dojścia" i podmiotach procesu skoordynowane działanie zapewni odpowiednią sekwencję planowanych do zrealizowania projektów. Wzajemne uzupełnianie się różnych podmiotów począwszy od JST, ich jednostek organizacyjnych poprzez lokalne podmioty obywatelskie, fundacje i stowarzyszenia jest szansą aby oddziaływanie podejmowanych projektów uzyskiwało efekt wzmocnienia poprzez wzajemne potęgowanie rezultatów w obszarach interwencji. Ma to szczególne znaczenie w zakresie zaplanowanych do osiągnięcia celów szczegółowych LSR. Biorąc pod uwagę ponadto planowane do realizacji przedsięwzięcia w obszarze dziedzictwa historyczno-przyrodniczego, infrastruktury turystycznej, aktywizacji i promocji można w sposób oczywisty zauważyć bezpośrednią integrację podejmowanych w ramach Celu ogólnego nr 2 z obszarem przedsiębiorczości. Planowane do podjęcia działania w ramach Celu 1 w połączeniu ze sprzyjającymi warunkami jakie będą tworzone dla tej gałęzi gospodarki w ramach działań np. JST i NGO będzie zauważalnym impulsem rozwoju gospodarczego obszaru. Tym samym na ostateczny efekt w postaci rozwoju gospodarczego złożą się zarówno działania samorządów gminnych i jednostek publicznych (podstawowa infrastruktura w postaci dróg dojazdowych, szlaków rowerowych), organizacji pozarządowych (organizowanie różnych imprez, wydawnictwa promocyjne, imprezy integracyjne, warsztaty, szkolenia), przedsiębiorców (prowadzenie działalności handlowej bądź usługowej, działalności pozarolniczej, usług w sektorze turystyki), rolników. Kluczowym dla rozwoju obszaru jest sektor przedsiębiorstw usługowych, w tym usług turystycznych i powiązanych z nimi innych rodzajów usług. Również działania z zakresu integracji społecznej nie mogą być w pełni realizowane jedynie przez jednostki publiczne. Bardzo ważną i coraz ważniejszą rolę w zachowaniu niematerialnych przejawów dziedzictwa kulturowego odgrywają organizacje pozarządowe i społeczności lokalne. Podstawę gospodarki tworzą gospodarstwa rolne i przedsiębiorstwa, są one jednak stosunkowo słabe. Stąd też w ramach LSR planowane jest wsparcie bezpośrednie, ale też pośrednie, angażujące firmy szkoleniowe, organizacje szkoleniowe i instytucje doradcze. Pozwoli to przyśpieszyć i wzmocnić działania podejmowane przez sektor prywatny.

Dla zapewnienia zintegrowanego podejścia w ramach przedsięwzięć zaplanowano zarówno operacje związane z infrastrukturą jak i dopełniające je operacje typu „miękkiego" (szkolenia, warsztaty, działania promocyjne, imprezy aktywizujące i integrujące lokalną społeczność). Dodatkową wartość dodaną będą miały te operacje, które obejmą swoim oddziaływaniem cały obszar LGD lub jego znaczną część (np. utworzenie wspólnej strony internetowej dla gospodarstw agroturystycznych, mała infrastruktura turystyczna uzupełniana wzdłuż wybranego szlaku rowerowego bądź pieszego). Zintegrowane podejście wyraża się również w zazębianiu się i przenikaniu celów i przedsięwzięć. Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego będzie ułatwiała rozwijanie turystyki na całym obszarze; działania z zakresu integracji i zwiększania aktywności mieszkańców powinny zaprocentować wzrostem liczby przedsiębiorstw i podejmowanych oddolnie inicjatyw. Zaproponowane przedsięwzięcia bazują na walorach obszaru LGD do rozwoju turystyki i sektora rolno-spożywczego, a także wykorzystują dziedzictwo historyczne i kulturowe.

Aspekt zintegrowania podmiotów i osiągnięcia wartości dodanej w postaci osiągania wyznaczonych celów poprzez zaplanowane interwencje znajduje również odzwierciedlenie w lokalnych kryteriach wyboru projektów. Przedsięwzięcia partnerskie, integrujące podmioty i zasoby, oparte o innowacyjne podejście do rozwiązywania konkretnych potrzeb obszaru będą preferowane w stosunku do innych typów projektów.

ROZDZIAŁ XI. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja są nieodłącznymi elementami realizacji lokalnej strategii rozwoju LGD „Ziemia Zamojska" opartej na partycypacyjnym wdrażaniu jej założeń i celów. Procesy monitoringu i ewaluacji oraz wdrażania strategii są względem siebie niezależne, choć pozostają w ścisłym związku, gdyż dotyczą tych samych zagadnień. Monitoring jest bieżącym gromadzeniem i analizowaniem informacji o przebiegu procesu realizacji dokumentu planistycznego, jakim jest strategia. Proces ten polegał będzie na regularnych jakościowych i ilościowych pomiarach, obserwacjach i gromadzeniu informacji (wartości wskaźników i danych własnych LGD.). Będzie prowadzony wewnętrznie przez pracowników Biura LGD na bieżąco. Przedmiotem monitorowania będą: wskaźniki realizacji LSR; budżet LGD; harmonogram ogłaszania konkursów; funkcjonowanie partnerstwa LGD; funkcjonowanie biura i ocena pracowników oraz realizacja planu komunikacji.

LGD planuje przeprowadzać corocznie ewaluacje wewnętrzne (bieżące, dokona ich samodzielnie) oraz ewaluację zewnętrzną (zostanie zlecona zewnętrznym ewaluatorom).
Jej celem jest ocena wpływu działalności LGD i realizacji LSR na funkcjonowanie i rozwój społeczności lokalnej. Przedmiotem badania będą: proces wdrażania LSR oraz funkcjonowanie LGD i biura LGD.

Ewaluacja wewnętrzna będzie przeprowadzana co roku, na początku każdego roku kalendarzowego przez LGD. Będzie ona miała charakter ćwiczeń analityczno-refleksyjnych, których celem będzie bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR, tak, by lepiej rozumieć osiągane rezultaty i umieć z wyprzedzeniem oszacować, w jakim stopniu zbliżają się one do osiągnięcia celów. Ewaluacja wewnętrzna będzie stanowić uzupełnienie monitoringu o konieczną interpretację (identyfikację przyczyn ewentualnych problemów), ocenę i rekomendacje działań. Zostanie ona zrealizowana w oparciu o warsztat refleksyjny z udziałem pracowników Biura LGD, członków Zarządu i Rady LGD. Do udziału w warsztatach mogą zostać zaproszeni także przedstawiciele beneficjantów, samorządu województwa lub innych LGD.

Analizy będą prowadzone przy udziale: pracowników LGD, członków organów LGD, ekspertów zewnętrznych w dziedzinie prowadzenia ewaluacji i monitoringu, a także samych mieszkańców obszaru LGD, których opinia ma kluczowe znaczenie w realizacji jednej z podstawowych zasad działania LGD – oddolności i współdecydowania w obszarze kierunków rozwoju 9 gmin wchodzących w skład LGD „Ziemia Zamojska". Realizacja badań ewaluacyjnych odbywać się będzie z zastosowaniem podstawowych kryteriów, którymi są:

1. Trafność – pozwala ocenić w jakim stopniu cele LSR odpowiadają potrzebom obszaru LGD „Ziemia Zamojska".
2. Efektywność – pozwala ocenić stosunek poniesionych nakładów tj. zasobów finansowych, ludzkich do uzyskanych produktów, rezultatów i oddziaływania. Kryterium pozwoli przeanalizować możliwości osiągania zbliżonych efektów przy wykorzystaniu mniejszych zasobów.

3. Skuteczność – pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele zaplanowanego dokumentu zdefiniowane na etapie tworzenia zostały osiągnięte.
4. Użyteczność - pozwala ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie dokumentu odpowiadać będzie potrzebom grup docelowych, w szczególności grup defaworyzowanych. Dzięki zastosowaniu danego kryterium ocenimy, czy zmiany wywołane wdrażaniem LSR są korzystne z punktu widzenia beneficjentów bezpośrednich i pośrednich.
5. Trwałość – pozwoli ocenić czy zaplanowane i zrealizowane efekty wdrażania LSR będą widoczne po zakończeniu realizacji dokumentu. Kryterium trwałości zostanie zastosowane w ewaluacji końcowej, gdyż pozwoli ocenić na ile zmiany wywołane oddziaływaniem projektu będą trwałe i widoczne po zakończeniu realizacji zaplanowanej strategii.

Proces ewaluacji obejmie również włączenie społeczności lokalnej w proces badania i uwzględnienie opinii osób i podmiotów, których dokument ten bezpośrednio dotyczy. Pełna partycypacja zakłada udział przedstawicieli społeczności lokalnej w różnych etapach procesu realizacji działań oraz ich ewaluacji. Dzięki takiemu zaangażowaniu ocena przedsięwzięć i ich efektów zwiększy poparcie społeczności lokalnej dla działań podejmowanych w przyszłości oraz uświadomi lokalnym mieszkańcom, że mają wpływ na kształt i kierunek wdrażania LSR.

Ewaluacja zewnętrza zostanie przeprowadzona jednokrotnie w latach 2020 – 2022 przez niezależnego ewaluatora – zewnętrznego wykonawcę. Ewaluacja zewnętrzna zostanie przeprowadzona zgodnie z Wytycznymi Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ewaluacja zewnętrzna powinna dotyczyć co najmniej następujących obszarów badawczych:
- ocena wpływu na cel główny LSR
- ocena wpływu na kapitał ludzki
- przedsiębiorczość
- turystyka i dziedzictwo kulturowe
- grupy de faworyzowane
- innowacyjność
- projekty współpracy
- ocena funkcjonowania LGD
- ocena procesu wdrażania
- wartość dodana podejścia LEADER.

Wynikiem ewaluacji będzie Raport z ewaluacji końcowej przedstawiony do wiadomości publicznej. W ten sposób dokonana będzie właściwa ewaluacja programu, która pozwoli stwierdzić czy założenia lokalnej strategii rozwoju zostały w pełni zrealizowane i czy dzięki temu na obszarze objętym LSR nastąpiły trwałe zmiany.

Podstawową metodą badawczą stosowaną podczas ewaluacji będzie analiza danych, ankiet, list obecności, sprawozdań i opinii mieszkańców pozyskiwanych podczas spotkań ale też w oparciu o inne środki przekazu informacji. Narzędziem przeprowadzenia ewaluacji będzie analiza pozyskanych danych ankietowych oraz danych zebranych podczas bieżącego monitoringu. Sposób realizacji planowanego monitoringu i ewaluacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22. Sposób realizacji planowanego monitoringu i ewaluacji

MONITORING				
Przedmiot badania	**Podmiot wykonujący badanie**	**Źródło pozyskiwania danych**	Okres dokonywania pomiaru	**Ocena monitoringu**
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena własna)	rejestr danych LGD, sprawozdania beneficjentów, ankiety monitorujące	na bieżąco	- poziom realizacji wskaźników
Budżet LGD		rejestr danych LGD	na bieżąco	- stopień wykorzystania środków finansowych zaplanowanych w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Harmono-gram ogłaszanych konkursów		rejestr danych LGD	na bieżąco	- zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR
Doradztwo świadczone przez pracowników biura		- rejestr udzielanego doradztwa - karta oceny efektywności świadczonego doradztwa	na bieżąco	-liczba osób objętych doradztwem, - poziom i efektywność udzielanego doradztwa
Plan komunikacji		- ankiety	na bieżąco	- poziom skuteczności planu komunikacji
Działania promocyjne		- ankiety, - ilość wejść na stronę www, - dane z portali społecznościowych	na bieżąco	- poziom skuteczności działań prom. - strona www, portal społecznościowy
Szkolenia organizowane przez LGD		- ankiety	po zakończeniu każdego szkolenia	- efektywność przeprowadzanych szkoleń
EWALUACJA ZEWNĘTRZNA				
Przedmiot badania	**Podmiot wykonujący badanie**	**Źródło i metody pozyskiwania danych**	Czas i okres pomiaru	**Analiza i ocena danych**
- Realizacja celów określonych w LSR	Podmiot zewnętrzny, - ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	analiza rejestr u danych LGD, ankiet od beneficjentów, ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	Czas pomiaru: 2022 r. Okres objęty pomiarem: cały okres wdrażania LSR	- stopień realizacji poszczególnych celów - analiza zrealizowanych wskaźników - ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR, określenie stopnia realizacji poszczególnych celów
- Budżet LSR				- stopień wykorzystania budżetu,

				- ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych
- Harmonogram ogłaszanych konkursów				- zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR
- Kryteria wyboru				- trafność ustanowionych kryteriów wyboru
-Plan komunikacji				- ocena poziomu skuteczności planu komunikacji, działań komunikacyjnych z mieszkańcami
-Pracownicy biura/jakość udzielanego doradztwa				- rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie, efektywność, skuteczność wykonywanej pracy - realizacja LSR zgodnie z harmonogramem - jakość świadczonych usług/doradztwa
Działania promocyjne i szkolenia				- rozpoznawalność LGD wśród mieszkańców

ROZDZIAŁ XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko jest postępowaniem, które przeprowadza się dla określonych rodzajów dokumentów opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji lub inne podmioty wykonujące funkcje publiczne. Do ww. dokumentów należą m.in. pozostałe polityki, strategie, plany i programy, jeżeli ich realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000 jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony;

Opracowywana Lokalna Strategia Rozwoju jest zgodna ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) przyjętą Uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego w dniu 24 czerwca 2013 r. oraz w okresie programowania 2014-2020 będzie stanowiła instrument realizacji założeń Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich do roku 2023 poprzez wykorzystywanie m.in. środków unijnych. Zarówno Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 zostały poddane procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z opinią RDOŚ i PWIS. Prognozę oddziaływania na środowisko dla PROW wykonano na poziomie każdego z działań. W prognozie tej dla działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER" wykazano brak oddziaływania na takie elementy środowiska jak różnorodność biologiczna, powierzchnia ziemi, krajobraz czy klimat. Przygotowanie Lokalnej Strategii Rozwoju według instrumentu RLKS w okresie programowania 2014-2020 jest uszczegółowieniem powyższych dokumentów dla określonych obszarów.

Ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko powinna być pierwszym narzędziem w szeroko rozumianym procesie planowania, mającym wpływ na następstwa, jakie dla środowiska niesie ze sobą wdrażanie konkretnego przedsięwzięcia - projektu. Dlatego też wszystkie przedsięwzięcia, które będą realizowane w ramach LSR „Ziemia Zamojska" będą musiały być zgodne z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Dlatego też, w odniesieniu do art. 47 i 49 oraz art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.), Lokalna Grupa Działania Ziemia Zamojska zwróciła się pismem z dnia 9 listopada 2015 r. do Naczelnika Wydziału Spraw Terenowych III Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Zamościu z prośbą o opinię, czy dokument jakim jest Lokalna Strategia Rozwoju wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Do pismo załączony został projekt Lokalnej Strategii Rozwoju.

W odpowiedzi na przedstawiony wniosek, Naczelnik Wydziału Spraw Terenowych III Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lubinie, w piśmie nr WSTIII.410.123.2015.MM z dnia 2 grudnia 2015 roku stwierdził brak potrzeby przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu Lokalnej Strategii Rozwoju.

Spis tabel:

Tabela 1. Wykaz gmin wchodzących w skład LGD Ziemia Zamojska …….…….…3
Tabela2. Skład Rady LGD Ziemia Zamojska ……..5
Tabela 3. Podstawowe dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania LGD …….…...6
Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej na obszarze LGD Ziemia Zamojska wg stanu na 31.12.2013 r. ……..13
Tabela 5. Struktura bezrobocia na obszarze LGD Ziemia Zamojska w latach 2010-2014 …….…….…..14
Tabela 6. Stopa bezrobocia w powiece zamojskim w latach 2010-2014 na tle województwa i kraju..…..16
Tabela 7. Liczba ofert pracy pozyskanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu w latach 2010-2014 …….....16
Tabela 8. Struktura organizacji pozarządowych na obszarze LGD Ziemia Zamojska wg stanu na 31.12.2013 r…….……..17
Tabela 9. Struktura wykorzystania powierzchni gmin (rolnictwo) (w ha) ……21
Tabela 10. Analiza SWOT obszaru LGD Ziemia Zamojska …….....22
Tabela 11. Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników …….….…27
Tabela 12. Układ celów ogólnych i szczegółowych LSR ze wskazaniem planowanych przedsięwzięć ……...….. 37
Tabela 13. Wskaźniki dla Celu ogólnego 1 Rozwój gospodarczy i przeciwdziałanie marginalizacji obszaru LSR ……...…38
Tabela 14. Wskaźniki dla Celu ogólnego 2 Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców obszaru LGD poprzez wzmocnienie atrakcyjności oraz rewitalizację obszaru LGD ……..40
Tabela 15. Wskaźniki wsparcia na koszty bieżące LGD ……43
Tabela 16. Wskaźniki aktywizacji ……..44
Tabela 17. Powiązanie budżetu z celami LSR z poszczególnymi celami LSR …….….……50
Tabela 18. Cele SRWL w odniesieniu do działań zaplanowanych w LSR …….…...54
Tabela 19. Cele strategiczne SRPZ w powiązaniu z celami szczegółowymi LSR ……...……..54
Tabela 20. Komplementarność przedsięwzięć LSR z założeniami PO …….……55
Tabela 21. Zbieżność celów szczegółowych LSR z Celami szczegółowymi PROW 2014-2020 …..……56
Tabela 22. Sposób realizacji planowanego monitoringu i ewaluacji …….….59

Wykaz wykorzystanej literatury:

Analizy: Identyfikacja potrzeb i oczekiwań mieszkańców, Identyfikacja grup defaworyzowanych, Potrzeby mieszkańców obszaru działania LGD Ziemia Zamojska

Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020, Warszawa 2015, wydanie II uzupełnione i zaktualizowane

Raport z ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru działania Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Ziemia Zamojska" na lata 2009-2014

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. poz. 1570).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. poz. 378),

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. poz. 349),
Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności realizowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz.U. poz. 1146 z późn. zm.),
Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju „Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce", Warszawa, kwiecień 2014 r.
red. Zbigniew Zioło, Tomasz Rachwał „Przedsiębiorczość a współczesne wyzwania cywilizacyjne" wyd. „MiWa", Kraków, 2005 r.

Załączniki do LSR:

Załącznik nr 1 - Procedura aktualizacji LSR
Załącznik nr 2 - Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu
Załącznik nr 3 - Plan działania
Załącznik nr 4 - Budżet LSR
Załącznik nr 5 - Plan komunikacji